

**Cirkev je v svojej podstate
ženská**

**Druhá časť
rozhovoru so Svätým
Otcem Františkom**

str. 2

Teologická vojna?

**Prístup
k rozvedeným a znovu
zosobášeným vyvolal
veľké diskusie**

str. 4

Sestra v akcii

**V talianskej verzii
súťaže Hlas zažiarila
mladá uršulínka
Cristina Scuccia**

str. 17

Luxus privilegovaných?

Sme, akí sme. Zväčša však nenaplnení. Stále nám totiž niečo chýba. Kto je na vine? Všetci a všetko? Osud? Zhoda určitých náhod či skutočností?

A tak šomreme. Mal som sa stať lekárom, bankárom, hasičom, konštruktérom, hokejistom, pedagógom, právnikom, spisovateľom, manažérom, kňazom, politikom... Takmer každý chcel byť niečím iným, než je. Aspoň na chvíľu.

Kto z nás si však povedal, že sa mal stať tým, na čo bol povoláný na tento svet?

Kto z nás si povedal: Mal som sa stať svätcom.

...na chvíľu, možno len na sekundu, sme zmĺkli...

Zarazilo nás to? Byť svätcom...?

Nie, nebojme sa tohto slova, a už tobôž nie jeho významu. Nebojme sa svätosti. Zoškriabme zo seba strach pred svätosťou. Nepovažujme ju za luxus pre niekoľko vyvolených. Privilegovaní sme totiž všetci. Privilegoval nás sám Boh povolaním k životu. Tak potom čoho sa bojíme? Alebo neveríme, že Boh z nás urobí to, na čo nás stvoril, ak budeme súhlasiť s tým, aby tak urobil?

Pred svätosťou netreba mať strach. Stačí len súhlasiť. Všetko, čo treba na to, aby sa človek stal svätým, je chcieť ním byť. Vysloviť svoje *fiat*. Dať Bohu nie dačo, ale všetko. Zaprieť samých seba (porovnaj Mt 16, 24)...

Isto, nie je to vôbec ľahké. Ba čo viac, v dnešných časoch je sebazapieranie skôr na výsmech: Askéza, či dokonca pokánie? Prosím vás, nič v zlom, ale nie je to anachronizmus, dekadencia? Nie je to vlastne masochizmus...?

Askéza nikdy nebola ľahká. Ale to vôbec neznamená, že nie je potrebná. Určite, treba si dať pozor pred istým kresťanským fakištvom. Podstata svätosti a askézy totiž nespočíva v spávaní na pričiach, v krvavení tela, ani v ťažkých pôstoch. Napokon, ani diabol neje a nepije, a predsa tento veľký askéta nie je preto menej diablom (Alessandro Pronzato)...

Sebazapieranie v dnešných časoch má byť skôr založené na zbavovaní sa rýchlosti, hurhaja, dráždiel... Má spočívať v pokoji, tichu, v pravidelnej modlitbe a rozjímaní, a to aj uprostred lomu sveta. Namiesto sebatrýznenia sa treba zriekať prebytočných vecí a vystúpiť zo zajatia vlastného egoizmu.

Askéza neznamená sebatrýznenie, pochybný masochizmus. Podľa Jeana Montauriera je to schopnosť vymrštiť svoju dušu a srdce k hviezdám.

Sebazápor nie je ľahký. Ale v tomto posväcujúcom úsilí nie sme sami. *Podťe ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení, a ja vás posilním* (Mt 11, 28).

PAVOL PRIKRYL

Katarína Niksíc: Pokora a chamtivosť

**Myšlienka čísla:
Bezpečnosť a prospech sú ciele nízke.
Jediná vec, na ktorej naozaj záleží,
je dosiahnuť svätosť.**

Bruce Marshall

Druhá časť rozhovoru pápeža Františka, ktorý poskytol pre *Corriere della Sera*

Cirkev je v svojej podstate ženská

V minulom čísle sme uverejnili prvú časť rozhovoru, ktorý pri príležitosti prvého výročia svojho pontifikátu poskytol Svätý Otec František talianskemu denníku *Corriere della Sera*. Teraz uverejňuje druhú, záverečnú časť tohto zaujímavého rozhovoru.

Téma rodiny je stredobodom činnosti Rady ôsmych kardinálov. Od exhortácie Jána Pavla II. *Familiaris Consortio* sa toho veľa zmenilo. Na programe sú dve synody. Očakávajú sa veľké zmeny. Na margo rozvedených ste povedali: musíme im pomáhať, nie ich odsudzovať.

Cirkev musí prejsť ešte dlhou cestou. Je to Boží plán. Tri mesiace po mojom zvolení mi predložili témy synody a navrhli mi diskusiu o tom, čím by mohol Ježiš obohatiť dnešného človeka. Po postupných etapách, ktoré boli pre mňa prejavmi Božej vôle, sme nakoniec vybrali tému rodiny, ktorá prechádza veľmi vážnou krízou. Ťažko sa zakladá. Mladí sa nechcú vydávať či ženiť. Veľa manželov žije oddelene, plán spoločného života im stroskotal. Deti tým veľmi trpia. My im musíme ponúknuť riešenie. Ale na to je potrebné, aby sme sa zamysleli do hĺbky. To je úloha konzistória a synody. Nesmieme byť povrchní. Pokušenie vyriešiť všetky problémy kazuistikou je omylom, zjednodušením vážnych otázok, tak ako to robili farizeji, to by bola veľmi povrchná teológia. Len vo svetle hlbokého uvažovania bude naozaj možné riešiť jednotlivé prípady s pastierskou dôslednosťou, aj tie, ktoré sa týkajú rozvedených.

Prečo úvodný príhovor kardinála Waltera Kaspera na poslednom konzistóriu (o existujúcej priepasti medzi doktrínou a skutočným životom mnohých kresťanských rodín) tak veľmi rozdelil biskupov? Ako by podľa Vás mala cirkev prejsť tieto dva roky náročnej cesty, aby sa nakoniec spoločne zjednotila v tejto otázke?

Kardinál Kasper prezentoval nádherný príspevok s hlbokým posolstvom, v ktorom analyzoval päť bodov. V poslednom bode sa zaoberal znovu zosobášeními katolíkmí. Znepokojilo by ma, keby nevznikla ostrá diskusia. Bez nej by sme k ničomu nedospeli. Kardináli vedeli, že sa môžu

slobodne vyjadriť a takto ponúkli rozdielne pohľady, ktoré nás obohatili. Otvorenou bratskou výmenou názorov dozrieva teologický a pastoračný úsudok. Diskusie sa neobávam, práve naopak, podporujem ju.

Ešte donedávna bolo zvykom odvolávať sa na „nespochybniteľné hodnoty“, hlavne v oblasti bioetiky a sexuálnej morálky. Vy ste tento výraz nikdy nepoužili. Morálne princípy ani doktrína sa však nezmenili. Mohla by táto voľba naznačiť miernejší pohľad na cirkevné nariadenia a významnejšie postavenie ľudského svedomia?

Nikdy som neporozumel výrazu „nespochybniteľné hodnoty“. Hodnoty sú hodnoty, bodka, nemôžem tvrdiť, že niektorý prst na ruke potrebujem menej ako ostatné. Preto nerozumiem, v akom význame môžu fungovať nespochybniteľné hodnoty. To, čo som chcel povedať o rodine, som napísal v exhortácii *Evangelii Gaudium*.

Mnoho krajín upravuje zákony o civilných zväzkoch. Môžu sa tieto kroky stretnúť s porozumením Cirkvi? A v akej miere?

Manželstvo je zväzok muža a ženy. Laické štáty chcú zlegitimizovať civilné zväzky pre rôzne typy spolužitia, aby vyhovelí potrebe upraviť ekonomickú stránku týchto vzťahov. Ide napríklad o poskytnutie informácií o zdravotnom stave. Sú to zmluvy o spoluzití rozličnej povahy, ktorej jednotlivé formy by som nevedel ani vymenovať. Na každý prípad sa treba dívať zvlášť a posudzovať ho na základe jeho špecifik.

Ako sa posilní postavenie ženy v Cirkvi?

Ani tu nám kazuistika nepomôže. Ženy naozaj môžu a mali by byť zastúpené na miestach, kde sa rozhoduje o cirkevnom dianí. Ale nazval by som to funkčné posilnenie. Takto sa však ďaleko nedostaneme. Radšej si uvedomme, že Cirkev je ženského rodu,

Snímka: CTV

je ženská v svojej podstate. Významný teológ Urs von Balthasar dlho študoval tému mariánskeho princípu vedenia Cirkvi popri petrovskom vedení. Panna Mária je dôležitejšia ako ktorýkoľvek biskup či apoštol. Pracujeme na teologickom prehĺbení tohto aspektu. Kardinál Rylko spolu s Pápežskou radou pre laikov pracuje v tomto smere i s pomocou mnohých žien, odborníčok na rôzne oblasti.

Uplynulo polstoročie od vydania encykliky *Humanae Vitae* Pavla VI., mohla by Cirkev opäť otvoriť tému regulácie pôrodnosti? Váš spolubrat, kardinál Martini, sa vyjadril, že už nadišiel ten čas.

Všetko závisí od výkladu tejto encykliky. Samotný pápež Pavol VI. v jej závere odporučil spovedníkom, aby nešetřili milosrdenstvom a brali ohľad na konkrétne prípady. Jeho genialita bola prorocká. Našiel odvahu postaviť sa proti väčšine, aby obrátil mraťvouku, spomalil mylnú kultúru smrti, keď sa postavil proti vtedajšiemu no i dnešnému neomaltuzianizmu (smer nadväzujúci na maltuzianizmus, usilujúci sa obmedzovať populačný rast, učenie obnovujúce Malthusove populačné teórie, pozn.prekl.). Otázka nie je zmena doktríny, cieľ je dostať sa do jej hĺbky a zabezpečiť, aby Cirkev brala do úvahy komplexnosť situácií a to, aby pomáhala ľuďom, ako sa dá. Aj tomuto sa bude venovať biskupská synoda.

Veda napreduje a posúva hranice života. Má pri bdelej kóme zmysel umelo predlžovať život? Nevyríšil by to testament?

Nie som odborník na bioetiku. Obávam sa, že moje tvrdenia by si mohol niekto mylne vyložiť. Tradičná náuka Cirkvi učí, že v poslednom štádiu choroby nikto nemusí využívať mimoriadne liečebné prostriedky. Počas mojej pastoračnej činnosti som v takýchto prípadoch vždy odporúčal paliatívnu liečbu. Pri komplikovanejších prípadoch, ak to vyžaduje stav pacienta, je lepšie požiadať o radu odborníka.

Prinesie blížiaci sa cesta do Svätej zeme dohodu s ortodoxnými kresťanmi o vzájomnom prístupovaní k svätému prijímaniu, ktorú Pavol VI. takmer podpísal s carihradským patriarchom Athenagorasom?

Všetci sme netrpezliví, chceli by sme „definitívne, okamžité“ výsledky. Ale cesta zjednotenia s ortodoxnými kresťanmi znamená predovšetkým spoločné putovanie a prácu.

V Buenos Aires prichádzali na moje katechézy aj viacerí ortodoxní kresťania. Vianoce a Troch kráľov som trávil s ich biskupmi, ktorí niekedy žiadali o radu úrady našej diecézy.

Neviem, čo je pravdy na príbehu, že Athenagoras navrhol Pavlovi VI., aby obe cirkvi „kráčali“ spoločne a aby poslali všetkých teológov na nejaký ostrov, kde by sa mohli dohodnúť. Je to historka, ale podstatné je, aby sme kráčali spolu. Ortodoxná teológia je

veľmi bohatá. Má v súčasnosti významných teológov. Ich vízia cirkvi a synodality je neuveriteľná.

O pár rokov bude najväčšou svetovou mocnosťou Čína, s ktorou nemá Vatikán žiadne vzťahy. Taliansky misionár Matteo Ricci, ktorý pôsobil v Číne, bol jezuita ako vy.

S Čínou sme si blízki. Prezidentovi Si Ťin-pchingovi, ktorého zvolili tri dni po mne, som pri tejto príležitosti poslal list. A on mi odpísal. Takže vzťahy tu sú. Je to obrovský národ, ktorý mám rád.

Svätý Otec, prečo nikdy nehovoríte o Európe? Čo sa Vám nepáči na Európe?

Pamätáte si, že by som niekedy rozprával o Ázii? Čo som povedal? (*Novinár sa odváži odpovedať a zaloví v pamäti, no po chvíľke si uvedomí, že sa chytil do pasce.*) Ja som nehovoril ani o Ázii, o Afrike či o Európe. Iba o Latinskej Amerike počas mojej návštevy Brazílie a pri prijatí Pápežskej komisie pre Latinskú Ameriku. Zatiaľ som nemal príležitosť rozprávať o Európe, no aj to príde.

Akú knihu máte práve rozčítanú?

Peter a Magdaléna od Damiana Marzotta o ženskom rozmere Cirkvi. Je to krásna kniha.

Medzi Vaše potešenia patrí filmografia, podarilo sa vám v poslednom čase pozrieť si nejaký pekný film? Taliansky film Veľká nádhera získal tento rok Oscara. Pozriete si ho?

Neviem. Posledný film, ktorý som videl bola Benigniho *La vita è bella*. Predtým som si znovu pozrel Felliniho *Cestu*. Je to naozaj majstrovský kúsok. Mám rád aj tvorbu poľského režiséra Andrzeja Wajdu...

Svätý František mal bezstarostné detstvo. Dovolím sa vás spýtať: boli ste niekedy zamilovaný?

V knihe *Jezuita* som spomenul, že keď som mal sedemnášť rokov, mal som priateľku. A spomenul som to aj v diele *O nebi a zemi*, ktoré som napísal spolu s argentínskym rabinom Abrahamom Skorkom. Aj v seminári mi neskôr na týždeň pomotalo hlavu isté dievča.

Prepáčte, ak som indiskrétny, ale ako sa to skončilo?

Boli to veci, čo sa v mladosti stávajú. Porozprával som sa o tom s mojím spovedníkom. (*Veľký úsmev.*)

Ďakujem, Svätý Otče.

Ja ďakujem vám.

Preložili Katarína Balážová
a Dominika Šarinová

Živá korešpondencia

Do Vatikánu prichádza z celého sveta týždenne niekoľko tisíc listov, balíkov, kresieb a predmetov. Ich adresátom je Svätý Otec František.

Doručenú poštu spravuje Kancelária pápežovej korešpondencie v Apoštolskom paláci. Vede ho Mons. Giuliano Gallorini, ktorý má spolu s tromi pracovníkmi za úlohu čítať listy prichádzajúce v desiatkach jazykov. „*Ide predovšetkým o žiadosti o útechu a modlitbu. Mnohé sa týkajú ťažkostí, chorôb. Žiadajú o modlitby pre deti, opisujú ťažkú ekonomickú situáciu. Snažia sa cítiť blízkosť pápeža, ktorý zachytáva ich utrpenie, rozpaky, ktorý je im nablízku v modlitbe,*“ uviedol Mons. Gallorini.

Pápež by všetku korešpondenciu prečítať nestihol. Úrad tak triedi žiadosti o pozdrav od pápeža, od tých, ktorých pisatelia žiadajú o útechu, duchovnú podporu, pomoc v prípade naliehavej potreby. Niektoré listy potom posunie konkrétnemu úradu, napr. žiadosti o finančnú pomoc odosiela diecéznym charitám, aby ich mohli preveriť a okamžite pomôcť. „*Sú aj delikátnejšie prípady, ako sú záležitosti svedomia. Vtedy spíšeme poznámky a posunieme ich sekretárom, aby sa na ne pápež pozrel osobne. On si ich prečíta, pripojí svoj podpis a nariadi nám, ako máme odpovedať,*“ hovorí Mons. Gallorini.

Hoci nie všetky prichádzajúce listy si stihne pápež osobne

Minulý rok odovzdala šéfredaktorka časopisu Rebrík Katarína Jantáková s 11-ročnou Luckou Glajškovou 1468 listov Svätému Otcovi, ktoré mu poslali slovenské deti

prečítať, všetci ich odosielatelia odpoveď určite dostanú. Mons. Gallorini pripomenul, že aj vyjadrenie vďačnosti v mene Svätého Otca za prijatý dar či srdečný pozdrav si vyžaduje osobitný prístup: „*Čítať tieto listy viac srdcom než myslou, zdieľať utrpenie a pokúsiť sa nájsť správne slová pre vyjadrenie toho, čo si pápež praje, aby bolo skutočne vyjadrené: blízkosť, delenie sa...* Všetko to skutočne spočíva v štýle vzájomného delenia sa. Napokon, pápež vždy hovoril, že pastier musí žiť so stádom, s ovečkami. Načúvať ich životnej skúsenosti a zdieľať ju s nimi.“

—mf—/RV

Prístup k rozvedeným a znovu zosobášeným vyvolal medzi teológmi veľké diskusie

Teologická vojna?

Na februárovom konzistóriu kardinálov predniesol kardinál Walter Kasper príhovor o prístupe k rozvedeným a znovu zosobášeným. Príhovor spustil rozsiahlu diskusiu.

Zpoverenia pápeža Františka predniesol kardinál Walter Kasper úvodný príhovor na konzistóriu zameranom na tému rodiny, ktoré sa konalo vo Vatikáne 20. februára. Hoci podľa plánov mal zostať príhovor neverejný, netrvalo dlho a taliansky denník *La Stampa* ho uverejnil.

„Nebol to tajný dokument. Text, ktorý sa rozdá 150 ľuďom, nemôže byť tajný, to by nebolo reálne; bola by to utópia,“ povedal kardinál W. Kasper pre *Vatikánsky rozhlas*. Mrzí ho však, že uverejnenie textu bolo bez dohodnutej autorizácie. „To sa nerobí, je to aj proti zákonu,“ postťažoval sa nemecký kardinál.

OTÁZKY, NIE ODPOVEDE

Prirodzene, že diskusiu nevyvolalo predčasné uverejnenie textu Kasperovho príhovoru, ale jeho obsah. Podľa vlastných slov kardinál neprišiel s odpoveďami, ale aby kládol „veľmi kontroverzné otázky“ o pastoračnom prístupe k rozvedeným a znovu zosobášeným katolíkom, zvlášť či môžu byť znovu pripustení k prijímaniu. K takémuto prístupu vyzval kardinála pápež František.

W. Kasper vyzval konzistórium kardinálov, aby uvažovali o probléme rozvedených a znovu zosobášených a aby sa pozreli na túto problematiku z pohľadu tých, ktorí trpia a prosia o pomoc. „Je nutné týchto ľudí povzbudzovať, aby sa zúčastňovali na živote Cirkvi,“ uviedol W. Kasper. Podľa neho je hrdinské, keď opustení partneri ostanú sami a vychovávajú deti vlastnými silami. „No je aj mnoho opustených partnerov, ktorí sa znovu zosobášia, vstúpia do civilného zväzku, takisto pre dobro svojich detí, ale nemôžu zanechať svoje

Kardinál W. Kasper

nové manželstvo bez nového pocitu viny,“ dodal kardinál W. Kasper.

Druhý vatikánsky koncil podľa kardinála W. Kaspera pootváral nové dvere bez toho, že by porušil posvätnú dogmatickú tradíciu Cirkvi. Kardinál sa teda pýta, či by sa nedala riešiť situácia rozvedených a znovu zosobášených bez toho, že by došlo k zničeniu kľúčovej tradície viery. Ako uviedol kardinálskemu konzistóriu, všeobecné riešenie tohto problému neexistuje. „Navrhujem prístup, ktorý nie je ani príliš prísny, ani príliš laxný: je zrejme, že Cirkev nemôže celkom zachovať status quo, ale treba hľadať nejakú strednú cestu,“ povedal pre *Vatikánsky rozhlas*.

JEDNODUCHŠIA ANULÁCIA

Aké sú návrhy W. Kaspera na riešenie problému rozvedených a znovu zosobášených? Navrhol dve možnosti.

Prvá možnosť by sa odvíjala od zjednodušenia procesu anulovania manželstva. Namiesto toho, aby šlo o formálny kánonický proces, „biskup by mohol zveriť túto úlohu kňazovi s duchovnými a pastoračnými skúsenosťami penitenciára či biskupského vikára.“ Tento kňaz by mal aj výhodu, že pozná človeka a situáciu lepšie, a tým by sa vyhlo ťažkopádnosti neosobného procesu. V podstate je to úprava existujúcej praxe, že manželstvo môže byť za určitých podmienok posúdené ako nulitné.

Okamžite sa však ozvali hlasy, že zmiernenie procesu anulácie manželstva môže vytvoriť dojem, že Katolícka cirkev koná nečestne a v tajnosti rozvody umožňuje.

PÄŤ PODMIENOK

Druhá možnosť je revolučnejšia, a preto aj kontroverznejšia. Kardinál navrhuje isté obdobie pokánia. Vychá-

Kardinál C. Caffarra

dza z toho, že pokánie by malo za určitých okolností viesť k spovedi a po nej by mala nastať možnosť prístupu k Eucharistii. Aby však k tomu mohlo prísť, navrhuje W. Kasper, že znovu zosobášený kajúcnik musí splniť päť podmienok:

1. ak oľutuje svoje zlyhanie v prvom manželstve,
2. ak vyjasnil svoje záväzky z prvého manželstva, ak je definitívne vylúčené, že sa môže vrátiť späť,
3. ak nemôže bez ďalších škôd opustiť zodpovednosti, ktoré vzal na seba s novým občianskym manželstvom,
4. ak napriek tomu robí, čo môže, aby prežíval možnosti druhého manželstva na základe viery a vychovával svoje deti vo viere,
5. ak túži po sviatostiach ako po zdroji sily vo svojej situácii.

Kardinál W. Kasper sa na záver návrhu pýta: „Mali by sme či môžeme znovu zosobášenému po období, keď sa vydal novým smerom, po období meta-noie, odopierať sviatosť zmierenia a následne aj sviatosť oltárnu?“

NIE PRE KAŽDÉHO

Prirodzene, že diskusie a komentáre nenechali na seba dlho čakať. „Diskusia je potrebná. Je pravda, že som ju očakával a priamo som to povedal aj Svätému Otcovi,“ uviedol kardinál Walter Kasper.

Najmä druhá možnosť vyvolala rozporuplné reakcie. W. Kasper však svoj návrh zdôvodňuje tým, že môžu prijímať duchovne, ak sú duchovne čisti a pripravení. Keď človek prijíma duchovne, pokladá sa za zjednoteného s Ježišom Kristom. „Ako môže teda byť v rozpore s prikázaním, ktoré vydal sám Ježiš? Prečo nemôže prijímať aj sviatosť?“ pýta sa kardinál.

Na podporu svojho návrhu uviedol aj

příklady z ranej Cirkvi. Išlo o odpadlíkov, ktorí počas prenasledovania zo slabosti zapreli svoj krst. Pre tieto špeciálne prípady Cirkev zaviedla kano-nickú prax pokánia, niečo na spôsob druhého krstu, no nie vodou ale „slza-mi kajúcnosti“. Aj v prípade manželstva niektoré miestne cirkvi zaviedli podobný postup. Kresťania, ktorí sa odlúčili od svojich ešte žijúcich partnerov a vstúpili do druhého zväzku, po určitom období pokánia síce nedostali možnosť uzavrieť sviatostné manželstvo druhýkrát, ale dostali pomoc vo forme svätého prijímania. Túto prax spomínajú Origenes, Bazil Veľký aj Gregor Nazijánsky.

W. Kasper však upozornil, že navrhované možnosti by neboli univerzálnym alebo zovšeobecneným riešením. Pravdepodobne by sa vzťahovali na tú menšiu časť rozvedených a opäť zosobášených katolíkov, ktorí majú úprimný záujem pristupovať k sviatostiam a ktorí skutočne trpia nemožnosťou zúčastňovať sa sviatostného prijímania.

OSTRÝ MONS. CAFFARRA

V rámci debaty o téme rozvedených a nesviatostne zosobášených katolíkov vystúpil s veľmi kritickým hlasom bolonský arcibiskup kardinál Carlo Caffarra, prvý a dlhoročný rektor Pápežského inštitútu Jána Pavla II. pre štúdium manželstva a rodiny. „Súčasná debata sa odbočuje na zlú cestu a pripomína kazuistiku, ktorú používali proti Ježišovi farizeji,“ odkazuje kardinál Caffarra na adresu návrhov kardinála W. Kaspera.

Dlhoročný poradca bl. Jána Pavla II. kardinál Caffarra sa vyjadril pre *Vatikánsky rozhlas* celkom jednoznačne: „To je presne tá perspektíva, ktorou sa Ježiš na manželstvo nechcel pozerat'. Ježiš neporovnáva človeka s normou, ale s pravdou, ktorú Otec od počiatku vpísal do nášho srdca. Ak sa nezbavíme tejto farizejskej logiky, nevyhnutne sa ocitneme pred dilemou: človek alebo morálne právo? Ján Pavol II. to vysvetľuje vo *Familiaris consortio*. Veľmi ma prekvapuje, že v debate sa úplne mlčí o učení Jána Pavla II. Tento veľký pápež venoval ľudskej láske 134 katechéz. Ako očitý svedok môžem potvrdiť a uistiť všetkých, že problém rozvedených žijúcich v nesviatostnom zväzku premyslel Ján Pavol II. s nemiernou pozornosťou a do veľkej hĺbky. Bral do úvahy rôzne situácie.“

Po tomto vysvetlení kardinál Caffarra pritvrdil: „Kto považuje *Familiaris consortio* za zastaraný dokument, asi

Mons. W. Kasper (v strede) vyvolal diskusie už na konzistóriu

ho vôbec nečítal. Problém spočíva inde. Hlásali sme v posledných rokoch skutočne evanjelium manželstva? Alebo sme skôr kombinovali tu trochu psychológie a tu po troške Božieho slova?“

Takmer s istotou môžeme predpokladať, že tieto slová adresoval konkrétnej osobe...

ČO PRVÉ MANŽELSTVO?

Vzápätí kardinál C. Caffarra poskytol rozhovor talianskemu denníku *Il Foglio*. Diví sa, že rozsiahle učenie bl. Jána Pavla II. rozvíjajúce cirkevnú nauku o manželstve zostalo na februárovom konzistóriu bokom. Dokonca tvrdí, že ak sa chystaná Biskupská synoda nevydá iným smerom ako februárové konzistórium, netreba ju vôbec zvolávať. „Kardináli venujú priveľkú pozornosť očakávaniu veriacich z krajín ako sú Nemecko, Rakúsko alebo Švajčiarsko,“ povedal kardinál Caffarra. Podľa neho názory prichádzajúce z iných krajín boli úplne ignorované, „akoby hlavnou úlohou Cirkvi bolo vyhovieť očakávaniu západných krajín“.

Tu sa možno Caffarrov prst dotkol citlivej struny. Riešiť problém rozvedených a znovu zosobášených je pre nemeckých biskupov záležitosť vysokej priority, pretože väčšina finančných zdrojov pochádza z cirkevnej dane, v ktorej sa občania identifikujú ako spriatelení s konkrétnou cirkvou a vládou odvádza časť ich dane z príjmov na podporu danej cirkvi. Odmietnutie Katolíckej cirkvi ustúpiť v otázke Eucharistie pre rozvedených, znovu zosobášených katolíkov skresalo príjmy, keďže tisíce katolíkov v neusporiadaných stavoch zmenili svoju príslušnosť v daňových dokumentoch. Asi na to narážal kardinál Caffarra v svojej výčitke: „Keby dnes Ježiš prišiel medzi kardinálov, biskupov a kňazov diskutujúcich nad tým, či je manželstvo skutočne nerozlučné alebo či by sa nedalo v určitých prípadoch po určitom pokání niečo robiť, musel by im povedať to isté,

čo povedal farizejom: Pozrite, ako bolo na počiatku.“

Kardinál Caffarra upozornil však aj na dôležitú skutočnosť, že v Kasperovej hypotéze sa úplne zamlčuje zásadná otázka týkajúca sa prvého manželstva. Ak by totiž Cirkev povolila rozvedeným po pokání prístup k Eucharistii, legali-

zovala by tak druhý zväzok. „Ale čo s prvým?“ pýta sa bolonský arcibiskup a dodáva: „Pápeži vždy učili, že nad platne uzavretým manželstvom nemajú moc. Bigamia je v rozpore s naším učení. Ukázalo by sa, že Cirkev za určitých situácií pripúšťa mimomanželské sexuálne styky. A ak je to tak, prečo to nevzťahovať aj na iné partnerské súžitia alebo na homosexuálne páry?“

V tomto kontexte kardinál Caffarra poukazuje na to, že uisťovanie o tom, že učenie Cirkvi zostane nezmenené, je falošné. „Medzi veriacimi sa totiž šíri presvedčenie, že bezpodmienečná nerozlučnosť manželstva neexistuje,“ upozorňuje kardinál Carlo Caffarra.

NEJEDNOTNÍ NEMCI

Aj keď prefekt Kongregácie pre nauku viery kardinál Gerhard Müller zatiaľ oficiálne nekomentoval návrhy krajana Kaspera, nie je tajomstvo, že jeho názory na pastoračné prístupy k rozvedeným a znovu zosobášeným, vrátane ich pristupovaniu k Eucharistii, sa neshodujú s názormi W. Kaspera. V jeseň minulého roka G. Müller, uverejnil v *L'Osservatore Romano*, že prax odmietania Eucharistie tým, ktorí sú v stave smrteľného hriechu, ostane platná. Bola to reakcia na dokument Freiburgskej arcidiecézy, v ktorom boli načrtnuté plány povoliť rozvedeným a znovu zosobášeným katolíkom prijímať Eucharistiu, ak sľúbia vstúpiť so svojím novým manželským partnerom „navo do morálnej zodpovednosti“.

Kardinál W. Kasper vzápätí povedal otvorene a v priamej opozícii k hlave Kongregácie pre nauku viery, že pravidlá sa čoskoro zmenia tak, aby rozvedení a znovu zosobášení katolíci mohli prijímať Eucharistiu. G. Müllera však podporil ďalší nemecký kardinál Joachim Meisner: „Cirkev sa musí riaďiť Božím slovom, nie verejnou mienkou.“

Spracoval PAVOL PRIKRYL

V súčasnej modernej spoločnosti sa termín *autorita* pomaly vytráca zo slovníkov ľudí

Miznúci pojem

Snímk: Gazy

Trvalá a stále sa prehlbujúca kríza autority patrí podľa všeobecnej mienky k charakteristickým rysom moderných čias. Preto je možno lepšie pýtať sa, čo bola, a nie čo je autorita. Keďže sa zdá, že autorita v modernom svete vymizla, ťažko sa nám vychádza z autentickej a nespornej, všetkým spoločnej skúsenosti, a tak sa aj pojem autorita stal predmet sporu a zmätkov.

Na začiatku si treba vymedziť obsah pojmu autorita. Odvodzujeme ho z etymologického významu latinského slova *autoritas*, ktoré pochádza z podstatného mena *auctor*, autor, garant, a slovesa *augere*, rozmnožovať, podporovať, obohacovať.

Autorita je teda inštitúcia, určená na rozvoj, obohatenie a podporu tých, nad ktorými sa má vykonávať.

CHARIZMATICKÁ

Väčšinou zvykneme rozlišovať dva druhy autority: *osobnú*, ktorú niektorí nazývajú aj *charizmatická*, a *oficiálnu* alebo tiež *legálnu*.

Osobná autorita je danosť osoby, založená na jej výnimočnosti, zvláštnych vlastnostiach alebo daroch. Druhí ju bezprostredne vnímajú práve vďaka týmto kvalitám. Tento druh autority existuje len v tej miere, nakoľko ju ostatní danej osobe uznávajú a ako takú ju prijímu.

Autoritou bežne označujeme nielen danosť alebo inštitúciu, ale aj samotného nositeľa. Svedčí o tom, že okolie vníma jeho prítomnosť práve vďaka výnimočným vlastnostiam, ktoré ho charakterizujú a odlišujú od ostatných. Medzi známymi postavami *Svätého písma* nájdeme niekoľko významných nositeľov osobného typu autority. V *Starom zákone* sú to najmä Abra-

hám, Mojžiš a proroci, z nich najmä Eliáš a samozrejme Ján Krstiteľ. V *Novom zákone* úplne výnimočné miesto zaujíma Ježiš. atinská *Nova Vulgata* nepoužíva v Ježišovom prípade slovo *auctoritas*, pretože má skôr právny význam. Výnimočnosť Ježišovej osoby a jeho učenia skôr vyjadruje termín *potestas*, čiže moc, ktorú mu priznávajú dokonca aj jeho odporcovia (napr. Mt 7,29; Mt 21, 23; Lk 4,36). V prípade Ježiša i spomínaných veľkých postáv *Starého zákona* si uvedomujeme, že hlavnou kvalitou, ktorá im udelila punc výnimočnosti a zadovážila rešpekt u ostatných, bola Božia moc, čiže sila Ducha. Preto je pre tento druh autority vhodný názov charizmatická, lebo dobre vystihuje jej pôvod.

LEGÁLNA

Na druhej strane *oficiálna* alebo *legálna* autorita znamená poverenie alebo moc, ktorú osobe udelí spoločnosť, alebo ju aspoň uzná na základe spoločenskej funkcie, ktorú zastáva. Tento druh autority môžeme teda chápať ako poverenie, ktoré nadriadenú osobu oprávňuje vznášať na druhých požiadavky jednak pre ich osobné blaho alebo v prospech spoločného dobra.

V teológii sa väčšinou venuje len tejto forme a zdôrazňuje sa jej riadiaca a koordinujúca funkcia. Opodstatnenosť a význam autority sa zdôvodňuje tým, že spoločnosť tvoria jedinečné a teda

rôznorodé osoby.

Aj sv. Tomáš Akvinský hovorí, že v spoločnosti je potrebná moc, ktorá by rozličné aktivity koordinovala a nasmerovala v ústrety spoločnému dobru. „*Spoločenský život mnohých ľudí nie je možný bez predstaveného, ktorého zámer sa uberá k spoločnému dobru. Pretože zámer väčšieho počtu ľudí sa sám osebe uberá k mnohému, zámer jediného človeka však k jednému. Preto filozof hovorí, že „kde je mnohé podriadené jednému, tam je vždy niečo, čo vedie a riadi“*. Keďže človek od prirodzenosti potrebuje pre svoj rozvoj spoločenstvo, je potrebná aj autorita.

Autorita v tomto ponímaní je teda ochranou pred zmätkom a anarchiou a cieľom výkonu jej moci je spoločné dobro. Spoločné dobro môžeme chápať ako „*súhrn podmienok spoločenského života, ktoré umožňujú tak spoločenským, ako i jednotlivým členom dosiahnuť plnším a nehatenejším spôsobom svoju dokonalosť*“ (*Gaudium et spes*).

DUCH SLUŽBY

Podľa *Svätého písma* držiteľ autority je podstatne a primárne Boh a znamená jeho absolútnu nadvládu. Všetka autorita, ktorou sú obdarení ľudia, má svoj pôvod v Bohu a Boh im ju deleguje. To platí pre všetky oblasti ľudského života. Všetka moc človeka nad prírodou je od Boha (Gn 1,28; Sir 17,2-4). Králi a vládcovia dostali autoritu, čiže poverenie a moc vládnuť nad svojimi poddanými, taktiež od Boha (Prís 8,14-17; Múd 6,1-9; Sir 10,4n; Iz 45,1-5). Podľa sv. Pavla, sa má každý poddať vyššej moci, „*lebo niet moci, ktorá by nebola od Boha. A tie, čo sú, ustanovil Boh*“ (Rim 13,1).

Veľmi dôležitý aspekt výkonu autority, ktorý niekoľko ráz zdôraznil Ježiš, je duch služby. Ak má výkon moci smerovať k uskutočneniu a rozvoju spoločného dobra, niet inej cesty ako služba (Mk 10,43-45; Lk 22,25-27; Jn 13,1-7). Novozákonné listy vyzývajú k miernemu a dobrotivému výkonu autority. Tým sa to vzťahu mužov k svojim manželkám (Ef 5,25-30; Kol 3,19), otcov k deťom (Ef 6,4; Kol 3,21) i pánov k otrokom (Ef 6,9; Kol 4,1). Sv. Peter vyzýva starších v cirkevnej obci, aby sa starali o ľud im zverený „*nie z prínutenia, ale dobrovoľne, podľa Božej vôle, nie pre mrzký zisk, ale ochotne; nie ako páni nad dedičným podielom, ale ako vzor stáda*“ (1 Pt 5, 2-3).

VLADIMÍR THURZO

Strata posvätnosti rodičovstva spôsobuje, že rodičia chápu svoju úlohu už len imanentne

Posvätnosť authority

Kríza authority je evidentný problém súčasnej spoločnosti. Najmarkantnejší je najmä v jej základnej bunke, v rodine, a to najmä v štátoch, ktoré prešli priemyselnou revolúciou. Tá sa zvykne považovať za zlom vo vývine rodiny.

Snímka: ChFCh

Predstaviteľom authority v rodine je otec. Erich Fromm dokonca tvrdí, že ak chceme úlohy otca a matky charakterizovať jedným slovom, tak matku najlepšie vystihuje nežnosť, kým otca autorita.

Niekomu sa zdá veľmi zjednodušené spájať krízu authority s krízou otcovstva, ale obe skutočnosti sú veľmi silno prepojené. Neexistuje žiadna spoločnosť bez authority. Autorita je esenciálnym a zjednocujúcim prvkom každej spoločnosti a teda aj rodiny. V spoločnosti má autorita primárne právny rozmer, nakoľko jej úlohou je zabezpečiť poriadok, rešpektovanie práv a povinností občanov.

V domácej spoločnosti, čiže v rodine, je úloha authority iná, pretože poriadok, ktorý tu vládne, je poriadkom lásky. V rodine je moc v rukách oboch rodičov, ale otec má v jej vykonávaní prvenstvo. Preto sa autorita otca nazýva *patria potestas*, kým prvenstvo matky sa charakterizuje ako *primát lásky*.

IDENTIFIKÁCIA NAOPAK

Prejavom krízy v rodine je napríklad fakt, že rodičia prestávajú byť veľmi zavčasu vzorom pre svoje deti alebo deti samotné ich vyhlásia za prekonalých. Rodičia na takéto neblahé zistenie veľmi často odpovedajú úplne neadekvátne a dochádza k tomu, čo sa zvykne nazývať *identifikácia naopak*. Čiže nie deti si berú za vzor rodičov, ale rodičia preberajú od detí spôsob správania a niekedy aj obliekania sa.

Ak sa niekto nazdával, že v tradičnej rodine bol prílišný dôraz na autoritu rodičov, v tomto prípade ide o nedostatok autentickej authority. Pochopte, mladí, ktorí nemajú autentický vzor vo svojom pravom otcovi, hľadajú náhradné riešenie v iných modeloch: vodca partie, speváci, špor-

tovcí, herci, rôzne typy takzvaných celebrit a pod.

CHÝBAJÚCI OTEC

Spoločenský proces, v ktorom zohrala dôležitú úlohu aj spomínaná priemyselná revolúcia, spôsobil segregáciu rodiny. Otcova prítomnosť sa postupne stále viac vytrácala z rodiny. Tým chýbal a, žiaľ, často ešte stále chýba mužský identifikačný prvok. To má svoje neblahé vplyvy na celú rodinu, ale zvlášť na mužských potomkov.

***Nedostatok otcovej authority
v rodine alebo jej
nesprávne vykonávanie,
môže mať vážne následky
na vzťah k Bohu
a postupne k akejkol'vek
autorite.***

Aj výskyt mužskej homosexuality môže mať pôvod v chýbajúcom otcovi. Ak je otec neprítomný, ako následok skorého rozvodu, alebo jeho prítomnosť je len „na papieri“, ako je to napríklad u otcov alkoholikov, a na druhej strane je silne dominantná matka, je možné, že sa mužský potomok začne identifikovať s matkou. Výústie to môže do homosexuality, ale v každom prípade to mladého muža poznačí na celý život. Identifikácia s mužským prvkom je pre chlapca jednou zo základných podmienok dobrej ľudskej formácie.

VZŤAH K BOHU

V Bohu je pôvod každej authority, zvlášť to platí o otcovstve, teda aj o autorite otca. Podľa *Listu Efezanom* o Boha Otca pochádza každé otcovstvo

na nebi i na zemi (porov. Ef 3, 14-15).

Opäť tu môže byť silná vzťahová súvislosť. Nedostatok otcovej authority v rodine alebo jej nesprávne vykonávanie, môže mať vážne následky na vzťah k Bohu a postupne k akejkol'vek autorite. Na nesprávnych predstavách o Bohu môže a často aj má podiel zlý vzťah k otcovi. Slabošské, alebo na druhej strane autoritatívne, až tyranské správanie sa otca vedie k tomu, že mladý človek si nevie vytvoriť vzťah k Bohu ako k Otcovi a následne nedokáže rešpektovať ani inú legitímnu autoritu. Zvlášť dramatické je to v prípade, ak autorita nadriadeného má vyslovene náboženský charakter, ako je to pri hierarchických predstaviteľoch Cirkvi alebo rehoľných predstavených, kde úcta a poslušnosť zohrávajú kľúčovú úlohu.

TRANSCENDENTNOSŤ VÝCHOVY

Otcovstvo sa samozrejme nevyčerpáva len v uplatňovaní authority. Povolanie k otcovstvu a materstvu majú samy osebe transcendentný charakter. Po prvé preto, lebo priviesť na svet novú ľudskú osobu, ktorá má nesmrteľnú dušu, je niečo, čo nemôže urobiť človek sám, ale spolupracuje pri tom s Bohom. Po druhé, výchovné poslanie rodičov, ak nad ním uvažujeme v celej jeho hĺbke a šírke, má transcendentný charakter.

Dobrou výchovou rodičia pripravujú dieťaťu nielen východiskovú pozíciu pre dôstojné prežitie pozemského života, ale zvlášť pre dosiahnutie života večného. Špecifický nadprirodzený rozmer má, vďaka sviatosti manželstva, výchovná úloha v prípade kresťanských rodičov: „*Výchovné poslanie kresťanských rodičov má svoj nový a osobitný zdroj vo sviatosti manželstva, ktoré ich posväcuje pre skutočne kresťanskú vý-*

chovu detí. Povoláva ich k účasti na tej istej autorite a láske, akú má Boh Otec a Kristus, Dobrý Pastier, ako aj na materskej láske Cirkvi“ (*Familiaris consortio*).

Strata zmyslu pre posvätný charakter manželstva a rodičovstva, ktorej sme v súčasnosti svedkami, má samozrejme za následok, že rodičia chápu svoju úlohu čisto imanentne. Výkon ich autority stráca posvätný charakter a nadprirodzený zdroj sily.

DOPADY SEKULARIZÁCIE

Silnejúca a rozširujúca sekularizácia je ďalším z fenoménov, ktoré sa podpisujú pod krízu autority. Ak človek zabúda na posvätný zdroj a charakter autority, začne ju vnímať len v horizontálnej rovine. V minulosti sa božský pôvod autority zdôrazňoval nielen v prípade cirkevných predstaviteľov, kde si ho človek akosi prirodzene uvedomoval. Aj uvedenie do úradu v prípade civilných predstavených malo náboženský charakter. Pomazanie vladárovej hlavy bolo symbolom Božieho pomazania.

Následkom sekularizácie sa stiera rozdiel medzi cirkevnou a civilnou autoritou, čo má ďalšie hlboké následky. I keď zdôrazňujeme posvätný charakter každej autority, v prípade cirkevného predstaveného ide o podstatne viac. Biskupi, ako nástupcovia apoštolov, sú najvyšším stupňom sviatosti posvätného stavu vyzbrojení zvláštnou mocou Ducha Svätého. Ten im v plnosti udeľuje špecifickú účasť na autorite samotného Ježiša Krista tak, že konajú v jeho osobe – *in eius persona agant* (porovnaj *Lumen gentium*, 21). Podľa Ježišových slov neposlušnosť voči apoštolom a ich

Pápež Lev III. korunuje Karola Veľkého

nástupcom, je neposlušnosťou k nemu samému a Otcovi, ktorý ho poslal (porov. Lk 10,16).

V prípade Cirkvi rozlišujeme medzi teoretickou autoritou, ktorá sa týka pravdivosti jej výpovedí, a praktickou autoritou, ktorá súvisí s konkrétnymi príkazmi, predpismi, disciplínou a cirkevnými zákonmi. Kým prvá vyzýva na rozumový súhlas, druhá vyžaduje poslušnosť. Praktická autorita sa vzťahuje k procedurálnym pravidlám, ktoré sa môžu meniť, teoretická autorita súvisí najmä s teologickou náukou, ktorá zmenu nepripúšťa. Prejavom krízy cirkevnej autority je spochybňovanie jej teoretickej i praktickej formy. Moderný človek veľmi často, podobne ako v prípade štátnych predstaviteľov, považuje učenie Cirkvi a jej predstavených za ich súkromný názor, len jeden z viacerých, a preto ak mu nevyhovuje, odmieta ho prijať.

NOSITELIA AUTORITY

Chybu však rovnako a často primárne treba hľadať nielen v prostredí, ale aj v samotných nositeľoch autority.

Moderný človek veľmi často považuje učenie Cirkvi a jej predstavených za ich súkromný názor, len jeden z viacerých, a preto ak mu nevyhovuje, odmieta ho prijať.

Ak majú podriadení opakovane zlú skúsenosť s konkrétnym predstaveným, namiesto oddanosti a poslušnosti nastúpi sklamanie, nedôvera a následne odmietnutie. Chyby a nedostatky nositeľov autority v optike podriadených nadobúdajú väčšie rozmery a kritika či rebélia sa vníma ako niečo prirodzené a legitímne.

Nesprávnym vzťahom k autorite je nielen nerešpektovanie, ale aj servilnosť. To je jeden z problémov, ktorý sa vyskytuje v celých dejinách ľudstva, ako aj v Cirkvi. V prípade cirkevnej autority je to zložitejšie v tom, že prípadné zlé vzťahy sa nedajú jednoducho vyriešiť tým, že človek zmení firmu. Ak má podriadený pocit, že vzťah voči tomuto konkrétnemu predstavenému ho bude sprevádzať po väčšinu jeho života, je vystavený

Snímka: ChristFamily

zvlášť veľkému pokušeniu k falošnosti a servilnosti.

„OSLOBODZOVANIE SA“

Kríza autority sa prejavuje najviac tam, kde úcta a poslušnosť tvoria podstatný prvok vzťahu a to je hlavne v rodine a v Cirkvi.

Treba však povedať, že rovnako je zasiahnutá i civilná sféra. Niektoré z príčin sú tie, ktoré sme už spomenuli vyššie. Svoje tu však zohrávajú aj celospoločenské javy, ktoré sa na úrovni rodiny neprejavujú až tak viditeľne. Moderný človek, na jednej strane uspokojený technickými a vedeckými triumfami, na druhej strane v podobe reakcie na autoritatívne a totalitné režimy a na kolektivismus sa začal oslobodzovať od inštitucionálnych väzieb tam, kde to len bolo možné. Napríklad v intímnych oblastiach svojho života považuje výrok akejkolvek autority za miešanie sa do súkromia, prípadne jej zneužívanie. V jeho ponímaní je štátu nanajvýš povolené usporiadať alebo potvrdiť to, čo už človek spravil.

Jednou zo sfér, ktorej sa to zvlášť týka je oblasť sexuality a toho, čo s ňou súvisí a teda i manželstva. Výsledkom je nielen radikálny úbytok sobášov, ale i snahy o zrovnoprávnenie alternatívnych modelov spoluzitia: voľné zväzky, takzvané monoparentálne rodiny, registrované partnerstvá osôb rovnakého pohlavia a podobne. Všetky tieto nezdravé formy spoluzitia v konečnom dôsledku spôsobujú oslabenie manželstva a rodiny na ňom založenej.

Vo svetle toho, čo sme už doteraz povedali, sa dostávame do bludného kruhu, kde je ťažko určiť, čo je príčina a čo dôsledok.

VLADIMÍR THURZO

Jezuita Milan Hudáček vidí časť riešení problémov sveta v Druhom vatikánskom koncile

Bez úcty niet authority

S pátrom MILANOM HUDÁČKOM, SJ, provinčným archivárom Spoločnosti Ježišovej, sme nielen filozofovali o Božej i ľudskej autorite, o dôvodoch jej vytrácania sa, ale i o možných riešeniach, a to nielen teoretických, ale aj praktických.

Už dosť dlho sa hovorí o kríze authority. Mnohí autori hovoria, že sa začala priemyselnou revolúciou. Nie je však tento fenomén skôr dôsledok osvietenstva, moderného racionalizmu Reného Descarta a následnej karteziánskej revolúcie, keď sa stal módny spôsob dokazovania, ktoré vedie priamo k mechanizácii všetkých javov a bytí?

Myslím si, že s novovekými myšlienkovými prúdmi a s priemyselnou revolúciou človek si viac uvedomoval seba, svoju hodnotu, čo v dôsledkoch ovplyvnilo jeho kultúrny štýl. Človek sám upúšťal od svojej vlastnej authority, lebo napríklad práve prehovorila autorita nového vynálezu, alebo autorita novej filozofickej sústavy, ktorú všetci pozorne počúvali a priam onemeli pri jej hĺbke. Človek s nadšením budoval novú spoločnosť a netušil do akých rozmerov sa to dostane o sto, dvesto rokov.

Iný prípad sú extrovertní ľudia, ktorí dávajú pociťovať svoju charizmu bez vyžiadania. Tým, že vnucujú seba a svoju autoritu, môže to slabších ľudí naštvať, že zacláňa vyššiu autoritu. Tá tu ale ostáva a vedľa to všetci.

Dá sa povedať, že kríza authority sa začala odmietaním Božej authority. Paradoxné je, že v súčasnosti takmer každý uznáva existenciu „akéhosi“ boha či transcendentného princípu – ak chceme boha filozofov –, ale kríza authority nielenže pretrváva, ale je čoraz väčšia. Je boh filozofov bez authority, respektíve nevyžaduje si ju?

Ťažko povedať, že by sa kríza authority začala odmietaním Boha. Aj v Cirkev sa potvrdila opodstatnenosť a autonómia pozemských skutočností s tým, že ony majú vlastné zákony a hodnoty, ktoré má človek spoznávať, uplatňo-

vať a žiadať si ich. Je celkom oprávnené, že ľudia sa tejto autonómii domáhajú, lebo to zodpovedá vôli Stvoriteľa. Stvorené veci majú svoju stálosť, pravdivosť a dobrotu, vlastné zákony a svoj poriadok, ktoré s námahou človek aj odhaľuje a pritom Boha vôbec nepopiera. Materialisticky možno špekulovať, že sa mu dalo menej priestoru.

Vzniká však nový materialistický problém: Čo urobí človek s nadobudnutým priestorom?

***Rozumní ľudia,
aj keď možno bez viery,
vidia chybu ako ťažkosť,
a imanentný Boží poriadok,
aj keď si to možno
neuvedomujú,
sa u nich teší úcte.***

Lenže Boh je Duch. Jeho priestor je všade, či o tom človek vie, alebo nevie. Druhý vatikánsky koncil potom uvažoval tak, že „ľudský duch oslobodený sa spod otroctva mnohých závislostí sa bude môcť nehatene pozdvihnúť k priamemu uctievaniu a kontemplanii Stvoriteľa“ (GS 36,59). Kde a ako sa to urobilo, môže dnes s odstupom času každý pozorovať sám, študovať a poučiť sa. Filozofické školy sú dodnes podriadené poriadku, bez ktorého by nemali zmysel ani ony samotné. Ako by sme mohli učiť lásku k múdrosti (filo sofíu) ak by sme ju a priori nepripustili?

Niektorí súčasní sociológovia a psychológovia vyčítajú kresťanstvu, že skrz hriech vyvoláva v človeku stály

pocit viny. Inými slovami by sa dalo povedať, že uznávanie Božej authority je skôr motivované predstavou trestajúceho Boha, a nie milujúceho a milosrdného Boha Stvoriteľa.

Je to úzky pohľad. Rád by som pozval týchto sociológov či psychológov k hlbšiemu skúmaniu reality. Biblia používa k označeniu chyby slovo *hamartia*. Pojem chyby je známy aj v sociológii či psychológii. Odborníci z týchto vied vedľa, že po chybe sa ani v ich vednom odbore nedostanú ďaleko. Zlé postupy splodia zlý výsledok.

Taký je aj ľudský život, ktorého súčasťou je i náboženstvo. Ak človek zabíja, klame, nectí si rodičov, Boha ani jeho prikázania, Biblia hovorí, že robí chybu.

Do slovenčiny sa slovo *hamartia* preložilo ako hriech. Praktickému životu, v ktorom robíme chyby, dáva ale tragickejšiu príchut'. Cítilo sa, že ide o fatálnu chybu a v snahe vyvarovať sa jej, máme aktuálne vnímanie priestupku voči Bohu. Používaním tohto slova sa u veriacich všadeprítomná autorita Boha a jeho živého slova ešte prehĺbila.

Domnievam sa, že rozumní ľudia, aj keď možno bez viery, vidia chybu ako ťažkosť, a imanentný Boží poriadok, aj keď si to možno neuvedomujú, sa u nich teší úcte. To, že náš Boh vie nájsť cestu k človeku v jeho chybách, je veľký objav. Evanjelia nám takého Boha predstavujú. Je len chyba, že sa málo poznávajú evanjelia.

Nehrozí pri predstave milujúceho a odpúšťajúceho Boha nebezpečenstvo druhého extrému: nekonečná Božia láska, ktorá všetko odpúšťa, vedie k akejsi redukcii či „zjemňovaniu“ hriechu, a tak v konečnom dôsledku dochádza k strate Božej authority?

Fotomka: archív M. H.

Boh odpúšťa stále, ak človek o to úprimnou ľútosťou stojí. Ak nie je úprimný, obráti sa to proti človeku. Keď človek toto zistí, spozná, že ho hriech dobehol a znova ponížil. Boh ostal autoritou a je k človeku milosrdný aj potom. Nemáte dojem, že je to dobré vymyslené?

Už spomínaný Descartes v svojom slávnom výroku „*Cogito, ergo sum*“ prevrátil poriadok vo filozofii. Blahoslavený Ján Pavol II. hovorí, že Descartes považoval *cogito* za primárne, zatiaľ čo *esse* sa pre neho stalo sekundárne. Vďaka tomu ostala iba idea Boha ako téma na voľné spracovanie v ľudskej mysli, a tak človek ostal sám, sám ako tvorca vlastných dejín a vlastnej civilizácie, ba čo viac – sám začal rozhodovať, čo je dobré a čo zlé. Po odmietnutí Božej autority začal však človek spochybňovať aj autoritu v spoločnosti. V čom videl či vidí človek problém s autoritou? Nevedie svet bez autority k anarchii? Myslíte si, že človeku vyhovuje anarchia?

Dobré i zlé veci sa rodia najprv v myšlienkach. Aj v omši vyznávame, že sme zhrešili myšlienkami, potom slovami a nakoniec skutkami. Ideu Boha naozaj spracovávame v našich pracovných myšlienkových verziách, ale pred vyslovením ich finálneho konštruktu musíme byť dôslední. Zrozumiteľne ich sformulovať. Inak sa stane chyba. Mýliaci sa človek nedomyslí svet so všadeprítomnou Božou autoritou. Chyba plodí novú chybu a ak je ich veľa znechutený možno dospeje k anarchickým úvahám. Život mu to však neuľahčí. Urobí dobre, ak si povie, že sa musí vrátiť k úvahám znova.

Myslím si, že pokojne môžeme povedať, že kríza autority sa automaticky preniesla aj do rodiny. V čom sú príčiny straty autority v rodine?

Často je to nezrelosť ľudí, ktorí sa odvážia k dôležitým veciam bez dôležitých úvah a dobrých východísk. Deti pozorne vnímajú rodičov, ako k sebe pristupujú, ako si jeden druhého vážia, aké miesto má v ich živote Boh. Ak sa vytráca vzájomná úcta, vytráca sa aj autorita ľudská i Božia. Úzky rodinný okruh potom človek pokladá za pascu a zlý konštrukt splodí ďalšiu chybu, keď sa napríklad rozvedie. Ak im povieme, aby celú vec znova premysleli, majú dojem, že je to zbytočné, lebo vyčerpali všetky možnosti. Možno vyčerpali svoje

Heidi Kündig: Pokora

emočné schopnosti, ale určite ostali nevyčerpatelné možnosti riešenia ťažkostí vo svete, kde vládne Boh.

Myslíte si, že ku kríze autority dochádza aj v Cirkvi?

Áno, aj tu sa robia plány bez Boha. Iba ľudské.

Nie náhodou som si vás vybral na rozhovor o autorite. Spoločnosť Ježišova je známa tým, že na rozdiel od iných reholí či kongregácií nemá tri večné sľuby, ale štyri. Ten štvrtý je poslušnosť k Svätému Otcovi. V jednom rozhovore sa kardinál Ján Chryzostom Korec, SJ, vyjadril, že poslušnosť je základ rehoľného života, ale zároveň je to aj najťažšia vec. Prečo?

Človek má vždy tendenciu bagatelizovať svoje skutky, aj keď vyvolali vážnu krízu. Nemôže ich potom ani dobre zhodnotiť. Poháňa ho tempo života, aké majú kamaráti. Lenže kama-

ráti nemusia mať také problémy. Rehoľné sľuby sú celoživotným záväzkom, a tak je potrebné sa k nim vracieť pri každom spytovaní svedomia. Aby tieto sľuby neboli pre človeka niečím abstraktným, svätý Ignác vložil medzi ne aj sľub poslušnosti pápežovi. Je to veľmi konkrétny sľub. Podobne aj jeho dosah na duchovný život. Pôvodne nebol mienený ako brzda pred osobnou katastrofou, ale skôr ako misijná pomôcka nájsť smer osobného zaangažovania sa a službu pre Božie kráľovstvo. Ak pozorne počúvame pápežské prejavy, je v nich množstvo odporúčaní i navádzaní na konkrétne misijné oblasti. Skúste o nich uvažovať s láskou a nepochybne zistíte, že svet je v dobrých rukách.

Myslím si, že sme azda dostatočne rozpitvali príčiny vzniku krízy autority. Poďme však hľadať riešenia.

Významnými riešeniami na problémy sveta bol Druhý vatikánsky koncil. Svojimi reformami vystihol trápenie mnohých, ktorí videli dovtedy príliš autoritatívnu Cirkev a všadeprítomnú v mnohých sektoroch spoločenského života. Cirkev vycúvala z mnohých oblastí, ako to naznačujú jej dokumenty. Avšak dnes jej mnohí vyčítajú, že to nemala urobiť, že ubudlo autority v tomto svete, že svet sa stáva horším. To sa môže stať, keď sa ľudia sústreďia na zlo a prestanú vnímať a konať dobro, ktoré tu s Cirkvou i všadeprítomným Bohom naďalej ostáva.

Boh stvoril svet a riadi ho aj naďalej. Pozýva každého z nás pretvárať svet na miesto stretnutia s ním. Veriaci človek má preto i dnes stále veľa práce. Musí však dávať pozor, aby svojimi aktivitami neuvádzal do sveta len seba, svoje ego, ale s ľudským dielom uvádzal Božiu príčinnivosť vo svete.

To sú riešenia skôr v teoretickej rovine. Ako ich však naplňovať v praxi?

Dobré riešenie a videnie vecí je len jedno. Ak ho vnášame do praxe, budujeme Božie kráľovstvo a lepší svet. Kto takých ľudí sleduje zvonku, vidí, že ich činy sprevádza viera v akúsi autoritu. Toto konštatovanie je výzvou aj pre pozorovateľa, aby sa zamyslel, či v jeho živote je zmätok, alebo ešte je prítomný poriadok. Ak sa rozhodne pre poriadok a aj zmier s doterajšími „nepriateľmi“, posilní seba aj svet o videnie Božej autority v ňom.

Za rozhovor ďakuje PAVOL PRIKRYL

Rodina a ľudské práva boli téma 16. ročníka konferencie Vyber si život

Vyber si život

V rámci kampane 25. marec – Deň počatého dieťaťa sa v Rajeckých Tepliciach uskutočnila medzinárodná konferencia **Vyber si život** na tému **Rodina a ľudské práva**.

Gregor Puppínck

Konferenciu organizovali občianske združenie Fórum života a nezisková organizácia Áno pre život.

Spišský diecézny biskup a predseda Subkomisie pre bioetiku Teologickej komisie Konferencie biskupov Slovenska Mons. Štefan Sečka v svojej prednáške hovoril o duchovnom rozmere manželstva, ktorý z bežnej veci – vzťah muža a ženy – robí vec zásadnú a výnimočnú. Zdôraznil, že ovocím dobrého manželstva sú „život a láska“.

Anna Záborská predstavila dôležitosť rodinnej politiky pre budúcnosť spoločnosti. Podľa jej slov, politika bez vnímania rodiny je „politikou odtrhnutou od reality“. Rovnako „medzigeneračná solidarita nie je možná bez prirodzenej rodiny.“ A. Záborská podotkla, že dopady na rodinu by sa mali zohľadňovať v rámci všetkých prijímaných legislatívnych opatrení.

Jeden z hlavných hostí konferencie, riaditeľ Európskeho centra pre právo a spravodlivosť Gregor Puppínck, ocenil prácu Anny Záborskej v Európskom parlamente a označil ju za veľmi dôležitú, zvlášť v oblasti ochrany rodiny a ľudského života. Priblížil účastníkom činnosť Európskeho súdneho dvora v Štrasburgu, s ktorým aktívne spolupracuje na odbornej báze. Podrobil kritike zmeny vo východiskách pre rozhodnutia, ktoré tento súd prijíma v posledných rokoch. Podľa G. Puppíncka súd pôvodne vychádzal z rodiny ako základnej jednotky spoločnosti, no v poslednom čase sa posunul do „východiska silne individualistického, v ktorom sa stáva definícia rodiny a rodinného života čoraz ťažšia a nezrozumiteľná.“ Kritériom pre rodinu sa stali citové väzby, ktoré doteraz právo

ne-bralo do úvahy, keďže nie sú objektívne stanoviteľné. Ich akceptáciou sa tak objavujú ťažkosti napr. s polygamiou či viacpočetným rodičovstvom. Ako Puppínck uviedol, rozhodnutia súdov tým prekračujú svoje kompetencie, redefinujú realitu v zmysle trendu „právo chce byť realitou“. Cestou k zabráneniu tohto nebezpečného sudcovského aktivizmu je náprava zo strany politikov a politiky, ktorých mandát vychádza z reality reprezentujúcej skutočný život občanov, uzatvoril Gregor Puppínck.

Veronika Remišová analyzovala stav rodín na Slovensku, a to aj v porovnaní s ďalšími európskymi krajinami. Uviedla viacero aktuálnych problémov, ktoré trápia Slovensko, napr. pokles pôrodnosti, nízky priemerný počet detí na rodinu, odkladanie materstva, vysoká rozvodovosť či stále narastajúce percento detí rodiacich sa mimo manželstva. Vážny problém podľa Remišovej je, že podľa najnovších výskumov patria rodiny s deťmi, najmä viacpočetné, medzi skupiny, ktoré sú najviac ohrozené rizikom chudoby. -red-

Laureáti Ceny Antona Neuwirtha

V rámci konferencie Vyber si život bola v piatok 21. marca už tradične odovzdaná Cena Antona Neuwirtha za ochranu života v troch kategóriách – slovenská osobnosť, zahraničná osobnosť a organizácia.

Ceny odovzdávali europoslankyňa Anna Záborská, dcéra Antona Neuwirtha, Marcela Dobešová, predsedníčka Fóra života, a primátor Rajeckých Teplíc Peter Dobeš.

Za zorganizovanie vyše 120 modlitbových pochodov za život, za vytrvalé šírenie postoja lásky a pomoci tehotným ženám a za vytrvalý modlitbový zápas za záchranu počatých detí, udelilo občianske združenie Fórum života v kategórii **Slovenská osobnosť** Cenu Antona Neuwirtha za ochranu života pani **EVE ČEŘOVSKÉJ**.

Za obhajobu slobody náboženského vyznania, presvedčenia a prejavu, rodinného práva a dôstojnosti každého ľudského života pred európskymi súdmi, za vynikajúcu prípravu úspešnej Európskej iniciatívy občanov Jeden z nás, udelilo Fórum života v kategórii **Zahraničná osobnosť** Cenu Antona Neuwirtha za ochranu života **GREGOROVÍ PUPPINCKOVI** z Francúzska, riaditeľovi Európskeho centra pre právo a spravodlivosť v Štrasburgu.

Za 20-ročné úsilie o obnovu a ozdravenie rodiny, rozvíjanie vzájomných vzťahov v rodine vedúcich k skvalitneniu života jednotlivca a k vytváraniu zdravého prostredia pre výchovu detí, bola cena v kategórii **Organizácia** odovzdaná občianskemu združeniu **MANŽELSKÉ STRETNUTIA**.

„Sme veľmi radi, že sa toto ocenenie si získalo rešpekt v odborných pro-life kruhoch, aj u širokej verejnosti. Je dôležité, aby ľudia poznali tých, ktorí svoj čas a energiu investujú do ochrany skutočných hodnôt,“ uviedla Marcela Dobešová.

fórum života

SLOVENSKO ZA ŽIVOT!

25. marec – Deň počatého dieťaťa

www.25marec.sk

**Podme von vyjadriť svoj postoj na verejných zhromaždeniach
v krajských mestách!**

22. 3. 2014: **Žilina**

23. 3. 2014: **Košice**

29. 3. 2014: **Prešov**

30. 3. 2014: **Banská Bystrica**

5. 4. 2014: **Trenčín**

6. 4. 2014: **Trnava**

12. 4. 2014: **Nitra**

13. 4. 2014: **Bratislava**

 Tlačová kancelária
konferencie biskupov slovenska

 LUX
TELEVISION

 radio
rodinka.sk

 postoy.sk

 família

 Moja Komunita

 ERKO

REGIONÁLNA TELEVÍZIA
ŽIAR NAD HRONOM

 zrno

 HVLV

 slovo VOX

 TVP

 cesta

 Vyvetka.sk

Postoj spoločnosti ku kultúre a k umeniu sa zredukoval na postoj konzumenta

Bazár hodnôt

Podľa niektorých filozofov kultúry od konca 19. storočia nastupuje éra masového človeka ako nového ľudského typu, ktorý sa vyvinul v prostredí veľkomiest.

Hlavné znaky masového človeka sú osamelosť a nedostatok normálnych sociálnych vzťahov. Pre masového človeka je typické, že netvorí, ale len sprostredkováva, stratil svoju individualitu, myslí len na pôžitok, je však náročný, ale nič pre to nerobí. Žije priemerný život ako tisíce jemu podobných; je anonymný v dave, stratil svoju prácu ako potrebu, je osamelý, má pocit vykorenenia.

V masovej spoločnosti je prítomný fenomén masovej kultúry. Slovo *kultúra* začal masový človek chápať ako stav alebo podmienku určitej úrovne života človeka a spoločnosti, na ktorej sa podieľajú všetky civilizované národy sveta, hoci ich konkrétne kultúry môžu a aj vykazujú značné rozdiely.

PLYTKOSŤ BEZ MYSLENIA

Podľa Hannah Arendtovej, americkej filozofky a politologičky nemeckého pôvodu, masová spoločnosť a masová kultúra vznikli v okamihu, keď celá masa populácie bola včlenená do spoločnosti a začala mať na kultúru dostatok voľného času. Masová spoločnosť a masová kultúra sú teda dva vzájomne prepojené javy. „*To, čo majú spoločné, nie je masa, ale spoločnosť*“, hovorí H. Arendtová.

Samotný pojem masová kultúra, ktorý vznikol na konci Druhej svetovej vojny, považuje H. Arendtová za druhotný produkt masovej spoločnosti, priemyselnej revolúcie industrializácie a urbanizácie. Masová kultúra sa väčšinou definuje ako existencia kultúrnych javov, ktoré sa rýchlo rozširujú v rovnakej forme prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov a súčasne vnikajú do vedomia čo najširších mas.

Masovú kultúru charakterizujú najmä štyri základné prvky: relatívne vysoká životná úroveň, sprístupnenie všeobecného vzdelania s možnosťami

d'alšieho profesijného rastu, rozšírenie masovokomunikačných prostriedkov a paralelne narastajúci voľný čas.

H. Arendtová v svojej kritike nešetří masovú kultúru, odhaľuje jej plytkosť. Podľa nej masová kultúra si nevyžaduje koncentráciu, myslenie. „*Fantázia v nej ide vyšliapanými cestami, neakcentuje kritickosť, samostatný prístup, aktivitu, vyznačuje sa len určitým okruhom emócií, sú v nej zanedbané vyššie city, chýba vedomý podnet k vyšším motiváciám*“, píše v esejí *Kríza kultúry*.

KULTÚRA AKO TOVAR

Vzniku masovej spoločnosti predchádzala protichodnosť medzi spoločnosťou a kultúrou. Prejavovala sa v kritike spoločnosti umelcami. Už na prelome 18. a 19. storočia umelci kritizovali nezaujím o kultúru a umenie v podobe malomeštiactva. Hľadisko nesmrteľnosti sa v rukách, či lepšie povedané v myšliach meštiakov zmenilo na egocentrický pragmatizmus. „*A práve tento okamih, tesne pred vznikom moderného umenia, znamená skutočný rozklad kultúry*“, píše H. Arendtová v *Medzi minulosťou a budúcnosťou*.

Spomínaná zmena „nesmrteľnosti na egocentrický pragmatizmus“ spôsobila, že všetko sa začalo posudzovať podľa bezprostrednej užitočnosti a „materiálnej hodnoty“, pričom sa úplne prestala venovať pozornosť tak

„neužitočným a zbytočným veciam“ ako sú kultúra a umenie. Z kultúry sa skrátka stala „hodnota“, tovar, ktorý ako každá iná komodita môže byť predmetom obchodu či výmeny. Jej skutočná, duchovná hodnota sa úplne rozplynula.

Tento jav pekne vystihuje scéna vo filme *Prípád Thomasa Crowna*, keď sa učiteľka usiluje vysvetliť žiakom krásu jedného impresionistického obrazu. Deti umenie a krásu vôbec nenadchýna, zhíknu však od údivu, keď im už nešťastná učiteľka oznámi, že obraz stojí niekoľko miliónov dolárov...

NÁSTROJ VZOSTUPU

Malomeštiacky prístup ku kultúre spočíval a naďalej spočíva predovšetkým v nekultúrnosti a vulgárnosti. Hoci meštiak v plnom význame slova spočiatku kultúru a umenie ignoroval a považoval ich za niečo neužitočné a zbytočné, netrvalo dlho a začal sa o kultúrne hodnoty a výtvoery zaujímať až priveľmi. Začal kultúru účelovo používať, či ešte lepšie – zneužívať na dosiahnutie sociálnej prestíže. Z kultúry sa stal akýsi mechanizmus spoločenského vzostupu.

Kultúrne a morálne hodnoty sa tak dlho vymieňali a predávali, až sa úplne vypredali. Tento bazár hodnôt užko súvisí s koncom a stratou tradície v západných spoločnostiach. Zatiaľ čo v minulosti sa tradícia pestovala

a udržovala celospoločensky, v súčasnosti zostáva zachovanie puta s minulosťou v rukách jednotlivca. H. Arendtová tento „veľký výpredaj hodnôt“ datuje v Nemecku do dvadsiatych a tridsiatych rokov minulého storočia, vo Francúzsku o dve dekády neskôr.

Zvláštnu kapitolu v dejinách výpredaja hodnôt tvorí marxistický pohľad na kultúru a spoločnosť, najmä v extrémnej, rusifikovanej forme. Hoci menševici a bolševici oficiálne proklamovali kritický postoj k malomeštiactvu, všetko, čo sa dalo, preberali práve z neho. Kultúra už nemala byť „len“ pre „kapitalistov a vykorisťovateľov“, ale práve naopak – „len“ pre „pracujúcu triedu a roľníkov“, najmä po bolševickom prevrate. Kultúra a umenie sa začali monopolizovať k vlastným cieľom ochlokracie. Výústilo to do absurdity, ktorá sa začala nazývať socialistický realizmus.

Je jedno, či použijeme termín „Západný“ a „Východný“ výpredaj hodnôt, jedna vec je spoločná pre obe strany: vzostup nižších spoločenských vrstiev (v „ostblocku“ tried) a boj o spoločenské postavenie. Kultúra sa totiž stala jedným, ak nie vôbec najvhodnejším nástrojom k spoločenskému vzostupu, k možnosti „vzdelávať sa“, t. j. vyťahovať sa z nižších oblastí do vyšších, v podstate však nereálnych sfér, ktoré sú údajne domovom ducha a krásy. Stala sa tak nástrojom k spoločenskému postupu a k úteku z reality. Meštiak začal používať, či skôr zneužívať kultúru k sebazvedelaniu a sebazdokonaľovaniu, čo predstavuje vrchol jej zneužitia.

MASA CHCE ZÁBAVU

Postoj masovej spoločnosti ku kultúre sa dá definovať ako postoj konzumenta. H. Arendtová dokonca tvrdí, že „masová spoločnosť kultúru nechce, chce zábavu“. Zábavným priemyslom ponúkanú „kultúru“ táto spoločnosť naozaj spotrebováva ako akýkoľvek konzumný tovar. Kultúrny „tovar“ slúži doslova na skrátenie času, a to čo najpríjemnejším spôsobom.

Niet sa však čo diviť, pretože masová spoločnosť je svojou povahou v podstate spoločnosťou spotrebiteľov. Tí svoj voľný čas už nevyužívajú na zdokonaľovanie seba samých, ale stále viac len na zábavu a spotrebu. „Výsledkom však nie je masová kultúra, ktorá vo vlastnom zmysle vlastne ani neexistuje, ale masová zábava, živiaca sa kultúrnymi predmetmi sveta,“ hovorí H. Arendtová.

Snímka: hermes

Antoine de Saint-Exupéry opisuje takúto spoločnosť nasledovne: „Čvar-gou nazývam tých, ktorí sú živí z činov druhých ľudí a podľa nich sa menia ako chameleóni a hľadajú lásku len tam, odkiaľ im plynú dary. Mnohí nám chcú nahovoriť, že ide o dar, zabúdajúc, že hodnota daru závisí aj od toho, komu je adresovaný. Je to ako alkohol opilcovi – tu je adresovaný tomu najnižšiemu.“ Podľa Exupéryho však kultúra nevzniká z držania vecí, ale z daru. Je založená na tom, „čo sa od ľudí vyžaduje, nie na tom, čo sa im poskytuje“.

Postoj masovej spoločnosti ku kultúre sa dá definovať ako postoj konzumenta.

Masová spoločnosť kultúru nechce, chce zábavu.

Zábavným priemyslom ponúkanú „kultúru“ táto spoločnosť naozaj spotrebováva ako akýkoľvek konzumný tovar. Kultúrny „tovar“ slúži doslova na skrátenie času, a to čo najpríjemnejším spôsobom.

Ale čo už len poskytujú nekonečné telenovely, nikdy a ničím sa nekončiacie seriály, spevácke a tanečné súťaže v rôznych obmenách...? Masy to vraj chcú. A tak sa objavujú reproduk-

cie a napodobeniny starých majstrov, kultúrne diela a predmety sa redukovávajú na gýč. Kultúra sa postupne ničí, aby poskytla zábavu. „Kulturträger“ sa nezastavia ani pred donedávna priam uctievanou klasikou, a tak sa, povedzme, Hamlet stáva rovnako zábavný ako *My Fair Lady*, či dokonca sám sa stáva muzikálovým hrdinom. „Bližšie k masám“, „preloží“ krásu pôvodného Hviezdoslavovho jazyka do súčasnej slovenčiny, len aby *Hájnikova žena* bola zrozumiteľná aj pre súčasného konzumenta. (Ozaj, keď je teraz tak slovenčina prešpikovaná anglickými výrazmi a hrôzostrašnými slovnými spojeniami – opäť niekto „preloží“ klasiku do ešte „modernejšieho“ jazyka...?)

PARADOXY ÚPADKU

Ironicky položená otázka v zátvorkách sa však môže veľmi ľahko zmeniť na realitu. Kultúra zredukovaná na zábavu totiž musí spĺňať dve kritériá: musí byť nová a čerstvá. A tak sa pre kultúru nestáva nebezpečný finálny konzument zábavného produktu, ale ten, kto ho pripravuje. A budme úprimní – sú to, žiaľ, intelektuáli, ktorí kultúrne predmety minulosti upravujú do ľahko stráviteľnej formy tak, aby im masa porozumela. Inými slovami – funkcionalizujú kultúru. Paradoxné na tom je, ako upozorňuje H. Arendtová, že umelecké diela sú zo svojej podstaty jediné veci, ktoré nemajú v životnom procese spoločnosti nijakú funkciu. Ak sa im však priradí zábavná funkcia a ak sa z meštiakov paradoxne stávajú patróni kultúry, výsledkom takýchto „úprav“ je úpadok kultúry.

PAVOL PRIKRYL

Mladý tvorca filmovej hudby slovenského pôvodu začína byť úspešný už aj v Hollywoode

Vedieť predat každý štýl

Narodil sa v Bratislave, vyrastal v Mníchove, študoval v Hamburgu a v Los Angeles a v súčasnosti ho začína poznávať celý svet. Muzikant a skladateľ, ktorého zmámila filmová hudba. DAVID BERTOK.

Študovali ste klasický klavír, ako študent ste si v Hamburgu zarábali na živobytie džezom. Popri tom ste boli so svojou progresívnou rockovou skupinou Subsignal s dvoma albumami v nemeckom rebríčku. V tejto skupine pôsobíte ako skladateľ, textár, producent a klávesista. Stáli ste na pódii so skupinami ako Saga, Scorpions a Symphony X. Minulý rok premietali v Cannes krátky film *Alpacas and Destiny* s vašou hudbou. Dajú sa vaše hudobno-filmové aktivity považovať za hudobný „návrat domov“?

Na filmovej hudbe je veľké to, že čím viac poznáš a vieš, tým lepšie. Každá hudobná skúsenosť a každý hudobný štýl, v ktorom som sa pohyboval, už niekto niekedy odo mňa požadoval. Teraz mi táto všestrannosť prichádza v ústrety. Každý filmový projekt potrebuje vlastný zvuk a ako skladateľ filmovej hudby by som mal každý štýl vedieť predat.

V roku 2011 ste dostali Fullbrightovo štipendium a zároveň vás prijali na štúdium na renomovanej University of Southern California, kde ste študovali filmovú a televíznu kompozíciu. V čom zmenila táto skúsenosť vaše nazeranie na hudbu?

Úprimne povedané: takmer vo všetkom. Za dôležitý považujem spôsob, ako sa zaobchádza v USA s kreativitou. Kreativita sa pokladá za niečo cenné, čo má byť aj primerane ohodnotené. V Nemecku veľmi rozšírené kategorizovanie vážna hudba kontra zábavná hudba v USA nikoho nezaujíma.

Štúdium bolo koncipované tak, aby ma pripravilo na filmový priemysel. Produkovali sme vo všetkých oblastiach filmového priemyslu počnúc kompozíciou, cez mix, produkciu až po inštrumentáciu, teda

rozpracovanie skladby pre orchester.

Našimi mentormi a učiteľmi boli slávne osobnosti ako James Newton Howard, Alan Silvestri, Christopher Young a Bruce Broughton. Pod nemiernym časovým tlakom nás učili pracovať efektívne a rýchlo. V Amerike zaväži len akurátne dodaný produkt.

V našom „neexistujúcom“ voľnom čase sme zhudobňovali študentské filmy. USC má jednu z najväčších a najrenomovanejších filmových fakúlt na svete.

Na filmovej hudbe je veľké to, že čím viac poznáš a vieš, tým lepšie. Každá hudobná skúsenosť a každý hudobný štýl, v ktorom som sa pohyboval, sa už niekedy odo mňa požadoval.

Nezostalo však len pri študentských filmoch...

Vlani som produkoval hudbu s ukrajinsko-americkým skladateľom Igorom Nemirovským. Bola to hudba pre americkú televíznu show *Video Game High School*.

Prečo považujete americký film a televíziu za také jedinečné?

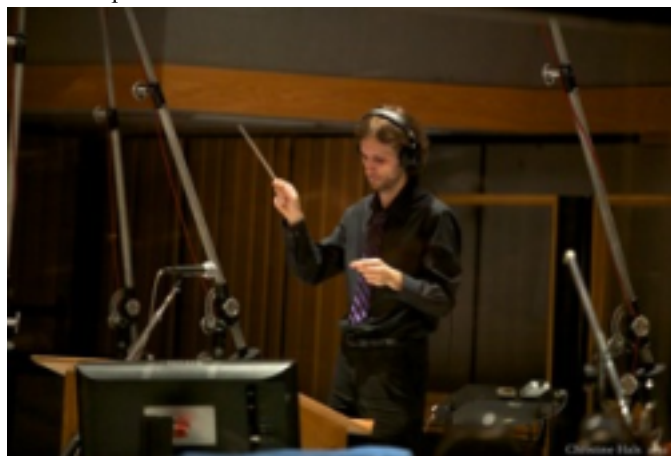
Pretože je tam filmový priemysel. Produkuje sa nemiernie veľa, vládne kreatívna výmena. Ďalšou významnou sku-

točnosťou je, že filmový priemysel živí veľmi veľa ľudí. Okrem toho Američania majú veľmi energickú a pozitívnu mentalitu popri veľmi silnej pracovnej etike. Keď povieš v Nemecku „robím hudbu“ spýtajú sa ťa, ako plátiš nájomné. V USA dostaneš odpoveď: „Super, prajem ti to!“ Určite, rozmyšľa sa komerčne, ale to sa musí, keď niečo stojí stovky miliónov dolárov. Je to biznis, ale tam problémy s nálepkou „biznis“ nemajú.

Filmová hudba je pre bežného návštevníka to, čo „doťahuje“ film. Je to však vážne umenie. Stačí možno spomenúť diela famózneho Ennia Morriconeho. Ako vzniká filmová hudba?

Kedysi skladateľ filmovej hudby písal rovno do partitúry. V súčasnosti sa hudba pre film a televíziu predvyrobí na počítači so „samples“. Samples sú krátke audio-nahrávky každého tónu hudobného nástroja, ktoré sa nahrávajú s rôznou dynamikou a aj artikuláciou do obrovskej databázy. Potom sa môže použiť celkom realistický zvuk jednotlivých nástrojov na počítači, ktorý skladateľ bežne „nahrá“ cez MIDI-keyboard, čo je elektronický klavír napojený na počítač.

Prirodzene, že ozajstná nahrávka orchestra má ešte stále viac detailov

a hĺbky. Preto sa až potom, ako režisér a producent hudbu schvália, nahráva naživo s pravými hudobnými nástrojmi. Výhodou je, že režisér nepočuje prvý raz hudbu v orchestrálnej forme až pri samotnom nahrávaní. Nevýhoda je, že často je objednané len jedno nahrávacie stretnutie v štúdiu, pri ktorom musí všetko fungovať.

V lete 2013 ste nahrávali s Bratislavským symfonickým orchestrom a na mieste vás poverili toto nahrávanie viesť. Prečo známi filmoví skladatelia ako napríklad Christopher Young, s ktorým ste tiež už spolupracovali, stále nahrávajú s Bratislavským symfonickým orchestrom?

Toto hudobné teleso bolo jedno z prvých východoeurópskych orchestrov, ktoré nové možnosti takzvaného „remote session“ privítalo a integrovalo.

Čo je remote session?

Remote session sú nahrávky, pri ktorých hudobný producent cez skype alebo „source-connect“, čo je niečo podobné ako skype, len kvalitnejšie, počúva a zasahuje, pričom však sám nie je fyzicky prítomný. Napriek tomu sme sa rozhodli, že pri nahrávaní v Bratislave budem fyzicky prítomný, aby sme dosiahli čo najlepší výsledok.

A dosiahli ste ho?

Myslím si, že áno. Nahrávali sme orchestrálne časti filmovej hudby pre americký televízny seriál *Video Game High School*.

Tým, že nahrávka s celým orchestrom je veľmi drahá, ide pri nahrávaní o každú minútu. Preto priama komunikácia o predstavách a želaniach skladateľa a producenta prispieva rozhodujúcim spôsobom k tomu, či sa dosiahne čo najlepší výsledok.

Spomínali ste mi, že ste nedávno orchestrovali dva celovečerné filmy. Čo znamená orchestrovanie, a aké filmy to boli?

Orchestrovanie je v USA oveľa rozšírenejšie povolanie ako v Európe. Orchestrátor aranžuje, respektíve inštrumentuje kompozície pre celý orchester. Ja dostanem bežne MIDI dáta – to sú dáta na počítači, ktorými sú riadené samples – a audiomix z prvej produkcie všetkých hudobných diel ktoré sa budú nahrávať s orchestrom naživo. Ja ich potom aranžujem pre príslušné obsadenie. To mô-

David Bertok s rodičmi

že byť len jedna skupina nástrojov ako sláčiky, alebo dychové nástroje, až po celý orchester.

Vo filme a televízii býva časový tlak, a sú tu „deadlines“, termíny, pri ktorých skladateľ krátko pred koncom produkcie dostane nový strih a buď sa musí hudba prispôbiť alebo je potrebná celkom nová hudba. Preto je zmysluplné odovzdať orchestrovanie niekomu inému.

Takto som orchestroval nemecký kinofilm *Päť priateľov III*, ktorý je už teraz jedným z najúspešnejších nemeckých filmov roku 2014. Druhý film, čo som orchestroval je *Flying Home* od oscarového belgického režiséra Dominiqua Deruddereho a bude mať premiéru teraz v apríli v Bruggách.

Vaša hudba upokojuje, dokonca navodzuje priam meditatívnu náladu. Viem si veľmi dobre predstaviť počúvať ju v chrámových priestoroch. Neláka vás komponovať aj cirkevnú hudbu?

Máte pravdu, chrámové priestory

ešte viac ako koncertná sieň lákajú človeka na to, aby hudbu precítil v celej hĺbke a pritom sa započúval do svojho vnútra. Kedysi som hrával na rôznych ekumenických kresťanských podujatiach, dokonca som aj komponoval kresťanskú popovú hudbu. Teraz, keď som sa cez filmovú hudbu zase začal viac orientovať na klasickú hudbu v orchestrálnom zmysle, uvažujem zložiť dielo klasickej formy a inštrumentácie.

Na akých projektoch sa chystáte pracovať v blízkej budúcnosti?

Na rôznych nemeckých a amerických filmových a televíznych produkciách. Pre už spomínané *Video Game High School* sa bude produkovať ďalšia séria.

Tento rok by som rád tiež nahral a uverejnil album s klavírnou hudbou, vlastné kompozície, ktoré sa pohybujú medzi klasikou, džezom a filmovou hudbou.

*Za rozhovor ďakuje PAVOL PRIKRYL
(Snímky: archív D. B.)*

DAVID BERTOK sa narodil v Bratislave v roku 1981. Bol šesťročný, keď jeho rodičia emigrovali s ním a jeho starším bratom do Nemecka. Vyrastal v Mníchove, študoval klasickú a zároveň populárnu hudbu, o. i. aj v Hamburgu a neskôr v Los Angeles. Patrí medzi všestranne nadaných umelcov, ktorý perfektne ovláda hru na niekoľkých hudobných nástrojoch.

Ako skladateľ a interpret sa pohybuje v rôznych hudobných štýloch od klasickej cez džez, rock a pop. Často hudobne pôsobí aj na doskách, ktoré znamenajú svet. No jeho „srdcovou záležitosťou“ je filmová hudba.

Rodnú Bratislavu navštevuje často a rád pri každej možnej príležitosti. V lete minulého roku tu nahrával s Bratislavským symfonickým orchestrom pre americký televízny seriál *Video Game High School*.

Žije v Mníchove a v Los Angeles.

Sestra v akcii

Chcete vidieť skutočnú sestru v akcii? Nechod'te do kina na Whoopi Goldberg, ale pozrite si vystúpenie skutočnej sestry, útlej uršulínky CRISTINY SCUCCIA.

Talianska verzia spevacej súťaže Hlas zažila 19. marca skutočne netradičné vystúpenie: na pódium sa postavila nefalšovaná rehoľná sestra. So skladbou od Alicie Keys *No One* jej vystúpenie už od prvých tónov postavilo hľadisko na nohy.

Samozrejme, koučovia-porotcovia tiež chceli vedieť, komu patrí tak skvelý hlas a postupne sa všetci štyria obrátili. Keď zistili, že je to rehoľná sestra, ktorá okrem úžasného spevu tancuje ako pop hviezda, neverili vlastným očiam. Vyvalené oči, otvorené ústa, doslova šok. Úžasný spev dokonca dojal potetovaného kouča, rapera J-Ax až tak, že nevedel skrýť slzy. Rocker Piero Pelù neveriacky krútil hlavou a nahlas sa pýtal sám seba: „*Odkedy som sa otočil s kreslom, stále som sa nezbudil z toho sna. Čo za energiu to má?*“ „*Keď som sa otočila s kreslom, myslela som si v prvom momente, že mám problém so zrakom,*“ netajila prekvapenie koučka Noemi. Speváčka a herečka Raffaella Carrà si dokonca v úžase overovala, čo je Cristina naozaj zač: „*Ste naozaj rehoľná sestra?*“

Dvadsaťpäťročná sestra rádu sv. Ur-

šule Cristina Scuccia pochádza zo Sicílie, v súčasnosti je v Miláne. Do TV štúdia ju prišli podporiť rodičia, ako aj spolusestry. Ich radosť, keď sa otočili prvé dve porotcovské kreslá, bola skutočne nefalšovaná a veľmi dojemná.

Porota sa dlhšie nemohla dostať k slovu, pretože publikum neprestávalo skandovať: „*Sorella, sorella! Sestra, sestra!*“

Raffaella Carrà to nedalo a spýtala sa sestry Cristiny, čo na jej účinkovanie v Hlase hovorí vatikánska vrchnosť. „*Každý deň čakám telefonát od pápeža Františka,*“ šibalsky odvetila stále usmiata sestrička. Keď utíchol smiech a potlesk, „*sorella*“, ako ju už všetci oslovovali, opäť veselo pokračovala: „*Svätý Otec raz v svojom príhovore povedal, aby sme šli do sveta a evanjelizovali, aby sme hovorili, že Boh nám neberie, ale dáva. Ja som si vybrala tento spôsob. Verím, že to bude v poriadku.*“ Obrovský aplauz nemal konca. „*Brava! Brava! Tu sei troppo brava! Výborná, výborná! Si veľmi dobrá,*“ komentovala ako v extáze sestričkin spev i jej postoj Raffaella Carrà.

Sestra Cristina naozaj nemusí mať obavy. Predseda Pápežskej rady pre

kultúru kardinál Gianfranco Ravasi reagoval na jej vystúpenie na sociálnej sieti: „*Nech každý slúži druhým tým darom milosti, ktorý prijal.*“

Keď došlo k vyberaniu kouča, tí sa začali medzi sebou predbiehať, kto je lepší a koho by si mala Cristina vybrať. „*Ja som diabol a ty si svätá voda, dopĺňali by sme sa*“, povedal J-Ax. „*Vybrala si si dobrú pesničku, ja som tiež svätá voda, boli by sme dobré duo, nezvoľ si týchto diablov,*“ zavtipkovala Noemi a ukázala na svojich kolegov.

Cristina mala ozaj čo robiť. Po ťažkom rozhodovaní povedala: „*Chcem ťa!*“ a prstom ukázala na potetovaného rapera J-Ax. Vybrala si ho, pretože ako prvý stlačil tlačidlo. „*Diabol!*“ J-Ax začal od samej radosti skákať ako malé dieťa. Keď vybehol na javisko a s úprimnou radosťou vystískal sestričku, aplauz nemal konca. Vysmiata šibalka *sorella* všetkým mávala a s typickým „*Ciao, grazie! Ahoj, ďakujem!*“ polotancom-poloskokmi odbehla z javiska za rodičmi a spolusestrami.

Taliansko má nový idol. Nie je to futbalista ani herec, ale usmiata a šibalská *sorella* Cristina. Či postúpi do finále súťaže, nie je isté, no jej šance sú naozaj veľmi vysoké. Isté je však to, že evanjelizovať sa jej darí. Video z jej vystúpenia bolo zverejnené a len za tri dni ho videlo až dva milióny divákov. Medzi komentármi sa v podstate nevyskytujú primitívne vulgarizmy, práve naopak – mnohí napísali, že sestra Cristina predstavuje Cirkev budúcnosti.

Ozvala sa aj filmová sestra v akcii Whoopi Goldberg. Na siciálnej sieti Twitteri vedľa linku na video z vystúpenia sestry Cristiny napísala: „*Ak chceš zažiť sestru v akcii!*“

Spracoval PAVOL PRIKRYL
(Snímky: RAI)

Z biblického hľadiska je najnáboženskejšie slovo sloveso *byť*, a nie podstatné meno *Boh*

Ja som jestvujúci

Najviac náboženským slovom z biblického hľadiska nie je podstatné meno *Boh*, ale sloveso *byť*. Je to zrejmé v jazykovom kontexte národa, v ktorom vznikla Biblia.

Hebrejsky je tam vlastné meno Boha dané gramatickým tvarom slovesa *byť*, *Jahve*. Nijaké iné náboženstvo niečo podobného nemá.

V knihe Exodus sa Boh Mojžišovi dokonca predstavuje osobne slovami: „*Som, ktorý som*“ či „*Ja som jestvujúci*“ alebo „*Som jediný, kto existuje*“ (Ex 3, 14). *Jahve* – tajuplný gramatický tvar slovesa *byť* v tretej osobe imperfekta zahrňuje minulosť, prítomnosť i budúcnosť, pretože hebrejčina nepozná časovanie. Mnohí biblisti sa domnievajú, že je to aj archaický tvar kauzativu (prechodné sloveso účinné), takže jeho preklad by mohol znieť: *Ten, ktorý pôsobí bytie* alebo *Ten, ktorý privádza k existencii*. Toto jediné meno musia všetky jazyky prekladať viacerými slovami či skôr vetami, a aj napriek tomu naďalej zostáva tajomné.

ADONAI NAMIESTO JAHVE

Vlastné meno Boha je známe takmer výhradne v písomnej podobe. Nevyslovuje sa totiž priamo. Namiesto neho sa hovorí zástupné *Adonai*, čo znamená *Pán* či *Hospodin*. Deje sa tak z úcty k tomu, koho označuje zjavené meno; je to ochrana pred banalizovaním toho najposvätejšieho a kľúčového obsahu biblického náboženstva. Táto prax prešla do všetkých ostatných jazykov, ktoré prijali toto meno, prirodzene, aj s kresťanstvom.

V tradícii Starého zákona bolo vyrieknutie písaného Božieho mena dovolené len v niektorých konkrétnych situáciách. Vyslovoval ho veľkňaz v samote vo svätyni jeruzalemského chrámu alebo v rámci súdneho procesu na verejnosti kvôli zaprisahaniu súdeného človeka, aby vyznal pred židovskou veľradou pravdu.

Božie meno *Jahve* sa vyskytuje v Starom zákone najčastejšie, celkom 6823 ráz, ale nevyslovuje sa ani pri

liturgickom čítaní. Len zasvätení, to znamená veriaci pritom vedia, na koho sa zástupné meno *Adonai* v skutočnosti vzťahuje, čiže čo znamená veriť v toho, ktorý zapríčiňuje, že sme. Veriť v Stvoriteľa.

Slovo *Boh*, čiže *Elohim* sa v Biblii vyskytuje 2600 ráz a má zmysel len generický, označuje aj pohanské božstvá. *Adonai Elohenu*, „*Hospodin je náš Boh*“, tak znie základná denná modlitba židovského ľudu. Keď sa preloží táto modlitba vrátane onoho nevyslovovaného mena, hovorí približne: *Ten, ktorý dáva existovať, je náš Boh*.

V hebrejskom znení tejto modlitby však chýba slovo *je*. Túto gramatickú sponu podmetu a prísudku semitské jazyky nepoužívajú, vyjadrujú ho inak, preto v bežnej reči sloveso *byť* takmer ani nie je počuť. Aj v písomnej komunikácii sa v hebrejčine vyskytuje veľmi zriedka, no s jedinou výnimkou, pokiaľ nejde práve o náboženský kontext.

BYŤ V GRÉČTINE

Úplne opačne je to v indoeurópskych jazykoch. V gréčtine, ktorá je historický domov filozofie i teológie, sa sloveso „*byť*“ používa takmer výhradne ako spona, teda na spojovanie podmetu a prísudku. Povedať po grécky *človek je* vyvolalo u antických Grékov nevďačnú otázku: „*Čo je človek?*“. Samo o sebe to totiž pôsobí dojmom nedopovedaného tvrdenia. Potom neprekvapuje Aristotelova poznámka, že sloveso *byť* samo o sebe nič nevjadruje, hoci tento filozof inde tvrdí, že každé sloveso označuje nejaký dej. Nie náhodou ho Tomáš Akvinský neskôr v tomto bode opravuje a dopĺňa: „*Sloveso „byť“ tiež označuje dej, takzvaný actus essendi, dej existovania či bytia*.“

Sloveso *byť* naozaj niečo znamená. Označuje veľmi hutný dej, ktorý u-

možňuje ľuďom poznávať, myslieť, vyjadrovať sa, hovoriť o realite a vzájomne komunikovať. Pomocou tohto slovesa niečo tvrdíme či popierame, vyjadrujeme klad či zápor. Aristoteles si všimol, že toto slovo sa vlastne skrýva vo všetkých slovesách: výraz *myslím* sa dá totiž tlmočiť ako *som mysliaci* apod. Všimol si však aj to, že sloveso *byť* sa vypovedá rôznymi spôsobmi a na pochopenie uvádza príklad: „*Človek je zdravý, liek je zdravý, pokrm je zdravý a moč je zdravý*.“ Každá z týchto vecí má iný význam.

Všetky záhyby významu slovesa *byť* boli teda premyslené gréckou filozofiou, najmä Aristotelom, ktorý v svojej *Metafyzike* formuloval ich významovú jednotu len s čiastočným úspechom.

V gréckej polyteistickej teológii, najmä pokiaľ ide o označenie božstva, sa však toto mimoriadne sloveso nikdy neuplatňovalo. Grécky výraz *theos*, teda *boh*, zostáva – podobne ako v ostatných európskych jazykoch – trochu prázdny slovom. Podstatu božstva Gréci nevideli v jedinečnosti, ani v existencii. Na rozdiel od biblicky zjaveného Božieho mena mu chýba zrozumiteľný obsah.

VYCHÁDZANIE ZO ZABUDNUTIA

Grécke myslenie sa nikdy nedopracovalo k tomu najdôležitejšiemu, zjednocujúcemu, jedinečnému a prekvapivo náboženskému významu slovesa *byť*. Až biblické zjavenie vnieslo do ľudského myslenia onen zjednocovací a osvetľujúci prvok. Tomáš Akvinský ho neskôr vyjadril výrazom *causa essendi, príčina existovania*, takmer synonymom biblického tetragramu, Božieho mena, a teda Stvoriteľa.

Elementárna a všeobecne ľudská skúsenosť vlastnej existencie je kráľovskou cestou k Bohu, ale ešte pred tým tiež cestou Boha k človeku. Môžeme

tak prijať, myslieť, uvedomiť si a povedať si, že sme či existujeme (analogicky) vo vzťahu k tomu, ktorý dáva existovať, teda k nášmu Počiatku, Stvoriteľovi i Cieľu. V tomto existenciálnom vzťahu spočíva biblické pojmávanie transcendencie. Počínajúc Židmi, začal Boh vyvádzať ľudí zo zabudnutia ich bytia k Sebe.

Tento exodus človeka, to znamená vychádzanie zo zabudnutia na to, že existujeme vďaka tomu, ktorý je Pôvodca nášho bytia, je nosný dej náboženskej praxe. Samotný dej, označovaný slovesom *byť*, hoci je najzjavnejším základom ľudského myslenia, však nemôže ľudská myseľ pojať, ovládnuť a uzamknúť, pretože je to dej či plynutie toho, čo pôsobí Boh, a čoho sa človek ako osoba obdarovaná slobodou len zúčastňuje.

Prechod od nebytia k bytiu vyvoláva v človeku úžas, ktorý ho priťahuje k poznaniu. Bytie je najhlbší zdroj

radosti. Vedia to zamilovaní, poznajú to rodičia a čoskoro to zažije dieťa, z ktorého to aj najsilnejšie vyžaruje. Priviesť k existencii, pôsobiť bytie, znamená milovať. Byť spolu je plodné.

Emmanuel je teda Boh, ktorý spolu

s nami existuje, predchádza nás, očakáva a vychádza nám v ústrety. Jeho vlastné meno, ktoré si so sebou zhora priniesol na svet, znie Ježiš, hebrejsky *Jehošua* či *Ješua*, čo je zloženina Božieho mena *Jahve* a slovesa *jášá*, ktoré znamená *oslobodiť*, *spasiť*. *Oslobodzuje Ten, ktorý dáva existovať* – tak sa dá preložiť meno Spasiteľa. „*Ohlásil*

som im tvoje meno, aby láska, ktorou ma miluješ, bola v nich a aby som v nich bol ja,“ (Jn 17, 26) hovorí Ježiš vo Veľkňazskej modlitbe.

MILAN GLASER, SJ/VR

poradenské centrum pre rodiny

family garden

Čo Vám ZADARMO ponúkame?

- svedectvá manželov,
- stretnutia pre snúbencov,
- poradenstvo pre manželov a rodičov,
- podporu pri riešení aktuálnych problémov formou prednášok, vzdelávacích programov, terapií a poradní.

Kontakt:

FAMILY GARDEN
Miletičova 7
Bratislava 82108

Mgr. Katarína Baginová:
0903 821 321

Ing. Ivana Pospíšilová:
0910 120 421

bratislava@familygarden.sk

Nové centrum pre rodiny, manželov, snúbencov, opustených – pre všetkých, ktorým záleží na zdravom fungovaní rodiny v dnešnej spoločnosti.

Pomocnú ruku projektu sa rozhodli podať: lekári, kňazi, manželské páry, psychológovia, učitelia, právnicki a iní odborní spolupracovníci.

Garanti projektu:

Saleziáni don Bosca na Slovensku
Združenie saleziánov spolupracovníkov
stredisko Bratislava – Miletičova

Partneri:

Inštitút dcér Márie Pomocnice
Združenie Exallievov Don Bosca na Slovensku
Miletičkář – časopis

Viac informácií na:

www.familygarden.sk
www.facebook.com/FAMILYGARDEN.sk

Projekt môžete finančne podporiť:

číslo účtu: 29330062/0200
variabilný symbol: 2013701

Ďakujeme!

Pozývame Vás na odborné prednášky, ktoré sa konajú 2 x do mesiaca.

Miesto: Farnosť Márie Pomocnice kresťanov (sála pod kostolom)

Čas: 19:00 – 21:00 hod.

Parkovanie: vo dvore farnosti

Najbližšie pripravujeme:

14. 4. 2014

Aj naše manželstvo prešlo krízou
– Anton Ďuratný a Gabriela Ďuratná

28. 4. 2014

Riešenia problémov pri výchove detí
– Mgr. Lýdia Čeledová

12. 5. 2014

Ach, to moje sebavedomie
– Mgr. B. Gajdoš a Mgr. Miriam Gajdošová

26. 5. 2014

Optimalizácia rodinného rozpočtu
– Ing. Jarošlav Funtek

9. 6. 2014

Odpustenie v manželstve – dá sa to vôbec?
– Ing. Milan Kopačka a Ing. Xénia Kopačková

23. 6. 2014

Príznaky krízy v manželstve, ako im predísť a ako z nich vyjsť
– PhDr. Marián Kubeš, CSc.

8. 9. 2014

Vieme spolu komunikovať?
– Ing. Jarošlav Mikuš a MUDr. Renáta Mikušová PhD.

22. 9. 2014

Plánovanie rodičovstva, reálne možnosti
– hovorí gynekológ
– MUDr. Marek Dráb, PhD.

Ján Motulko: Blížence

JÁN MOTULKO bol predovšetkým znamenitý básnik svojej doby. Pre jeho tematickú i duchovnú spriaznenosť s básnikmi katolíckej moderny ho mnohí literárni kritici a teoretici priradzovali k Silanovi, Dilongovi či Veiglovi. Napriek tomu, že Motulka s nimi púťali osobné väzby, vždy sa snažil o svoj vlastný, originálny básnický pohľad. Vidieť to už v jeho debutovej zbierke *Blížence*.

Ján Motulko patrí k básnikom, ktorých tvorba ešte nebola docenená. Narodil sa 12. 1. 1920 v Malej Lodine na východe Slovenska. Po absolvovaní gymnázia študoval na filozofickej fakulte Slovenskej univerzity (1939–1942), ale štúdium nedokončil, pretože bol odvelený na front. Od školských rokov spolupracoval s literárnymi časopismi. Pôsobil ako redaktor v časopise *Plameň*, neskôr v Spolku svätého Vojtecha a v *Katolíckych novinách*. Básnická zbierka *Blížence* (1944) je jeho knižným debutom.

Mladý básnik spoznal na fronte krutosť vojny a krehkosť ľudského života. Zážitky a skúsenosti z vojnových čias preniesol do svojej tvorby, rezonujú v prvej i druhej zbierke (*V mimózach vietor*, 1947), ako aj v súbore noviel *Z ohňa a krvi* (1948). Za vlády komunistov nemohol pre svoj kresťanský svetozázor knižne publikovať. Dlhé obdobie vynúteného pôstu prerušila len kniha veršov *Zobúdzanie popola* (1970).

Druhý návrat autora, opätovné „zobúdzanie popola“ symbolizuje zbierka *Fialové žalmy* (1992). Obsahuje novšie i staršie texty, napríklad básnický denník z augusta 1968 *Mesiace trňový*, v ktorom čítame: „Panebože, / bude hlad, / bude hlad / po láske!“ Básnik teda neprestal písať ani v rokoch neslobody, čo potvrdzuje aj pôsobivý sonet s názvom *Živý popol*, venovaný pamiatke Jana Palacha, ktorý sa na protest proti okupácii vlasti upálil. A pripomeňme ešte báseň *Tušenie jari*, odzrkadľujúcu akoby ladenie básnickej lýry: „Drozd skúša / prvú humoresku. / A ja zas / vláčnosť slova.“

Po *Fialových žalmoch* vydal Ján Motulko ďalšie knižky poézie, v ktorých potvrdil svoju kresťanskú orientáciu a citlivý vzťah k životu, k prírode

Snímka: VOX

a k všetkému stvorenstvu: *Havrania zima* (1996), *Strmé schody* (2000), *Na Božej brúske* (2005) a *Jesenné paberky* (2010). Okrem toho napísal niekoľko básnických kníh pre deti a systematicky sa venoval aj fotografovaniu. Boh si ho povolal 7. 9. 2013.

**Bože, v tých šírych stepiach
kto sme,
kto sme?
Dva zabudnuté prášky
v kozme.**

Osobitný význam má veršovaná skladba mimoriadnych kvalít *Čas Herodes* (2003). Je to v prvom rade básnický dokument, zachytávajúci pocity umelca, svedčiaci o dobe a čnejúci nad ňou ako výkričník. Bola napísaná roku 1948 a dlho ostávala z pochopiteľných dôvodov v utajení. Autor v nej totiž jednoznačne vyjadril svoj odpor a vzdor voči nastupujúcemu komunis-

Antikvariát

tickému režimu. Ide o ojedinelé a jedinečné dielo našej literatúry.

Vráťme sa však k Motulkovej debutovej zbierke *Blížence*. Bola prijatá pozitívne, ale väčšiemu ohlasu zabránili nepriaznivé okolnosti. Vyšla v zradných vojnových rokoch, „*nebol to príhodný čas na tichú lyriku*“ – ako s odstupom času skonštatoval samotný autor – „*zahlušili ju povstalecké udalosti*“. O to viac nám môže povedať dnes.

Zo zbierky vane túžba po láske, pokoji a tichu, po čistom cite a duchovnom naplnení. Lyrický subjekt vníma lásku ako niečo posvätné, chvíľami sa prihovára nie sebe alebo žene či inému človeku, ale Prozreteľnosti. Verše vy-povedajú o zbližovaní sa dvoch srdiec, avšak iba v náznakoch, cudne, takmer v mlčaní. City a túžby sú tu „*vspievané najtichšie*“. No v pozadí zaznieva vojna – ruský front. Do ticha vnika bojový hrmot, túžba po láske sa mieša s túbou po šťastnom návrate domov (*Krym, jar 1943*): „*Bože, v tých šírych stepiach kto sme, / kto sme? // Dva zabudnuté prášky v kozme.*“

O vojne vypovedá aj umelecky silná báseň *Predjarie na fronte*, zaciťujme aspoň úryvok: „*Ešte je v láske malý, / kalíšok ruže v daždi, / až máj ho na krv spáli, / ostane jazva navždy, / a v očiach obraz ženy, / bajonet obnažený, / hriešnejší ako krásny.*“

Z básnika je bojovník a z bojovníka básnik. Napokon, v celej Motulkovej tvorbe sa svojisky zrkadlí a prelína vnútorný i vonkajší svet; jeho poézia má prevažne komorný charakter, s význačnými motívmi ticha a mlčania, pritom však nie je uzatvorená pred vplyvmi verejného diania.

V básni *Myšlienka* akoby sa hovorilo aj o poézii: „*Som krajšia ako bolesť a sen, / som stena, vrchol, hrana, / nadhviezdna výška, priepasť v kráse / prekliata, požehnaná.*“

Poézia Jána Motulka je autentická, nefalšovaná, hodnotná. Jeho literárne dielo nie je rozsiahle, ako básnik starostlivo zvažoval, čo vypovie a napíše, neplýtvaj slovami, zároveň však nešetril tvorivým duchom.

JÁN MARŠÁLEK

**Ján Motulko / Blížence
Turč. Sv. Martin,
Matica slovenská, 1944**

Ján Motulko: Z ohňa a krvi

Jána Motulka vníma široká verejnosť zväčša ako básnika, no nie každý vie, že tento skvelý poeta sa venoval aj prozaickej tvorbe. Jeho jediné prozaické dielo *Z ohňa a krvi* vyšlo v roku 1948 v Spolku sv. Vojtecha.

Ján Motulko štúdium slovenčiny a filozofie na univerzite v Bratislave nedokončil, pretože ho odvelili na východný a neskôr na taliansky front. Z tohto obdobia čerpal aj niektoré námety svojich krátkych próz.

Predchádzajúcu básnickú zručnosť, štýlovú ľahkosť, zmysel pre detail a literárnu skratku vybadá a pocíti pozorný čitateľ aj v jeho jedinej knihe krátkych próz *Z ohňa a krvi*. Vydal ju v roku 1948 Spolok svätého Vojtecha v Trnave.

Motulko používa jednoduché, ale významovo presné a pôvabne pôsobivé umelecké výrazy. Jeho prózami sa nesie hlboký tieň vtedajšieho vojny sa zmietajúceho sveta, keď ľudom bytostne chýbala sloboda a čas na život. Zažil situácie, keď vojnová mašinéria a jej tlak na psychiku často stravovali posledné zvyšky ľudskosti. Všetky úsilie obyčajného človeka sa akoby osudovo končili vo vyhasínajúcej pahrebe jeho duše.

POTREBA SRDCA

Nie div, že v novelách z prostredia vojny používa autor metódu čirej dokumentárnej drsnosti. Cítíme, že každá z jeho postáv bude skôr či neskôr konfrontovaná s výsledkami svojho vnútorného potláčania. Svet metafyzických hodnôt je však skutočnejší ako prirodzený svet javov. Ján Motulko k nám prehovára z potreby srdca. Nikdy neprestal veriť v dobro človeka.

Napriek tomu, že v prózach sa priamo dotýka spoločensky výbušnej látky v spojení s chradnutím ľudských citov, jeho odkaz pre čitateľa je zrejмый: Sme tu preto, aby sme žili pre druhých. Spolupatričnosť a číre ľudstvo poráža v jeho literárnych textoch ovzdušie existenciálneho zúfalstva.

Z VNÚTORNEJ STRANY

Jeho mravný odkaz je presvedčivý. Svoj umelecký kyslík totiž čerpal priamo zo života. Cíti, že človek nového sveta sa dobrovoľne odsudzuje k slepote. Svet však nevníma iba z jeho pochmúrnej stránky. Postavy jeho próz často snívajú sen, ktorý by mohol pozitívne ovplyvniť ich budúcnosť. V ich

S manželkou Valériou a s dcérou Máriou Gajdošovou (17. júna 2013)

konaní sa v novele *Z vnútornej strany* prelína napätie medzi realitou a fantáziou, medzi životom a snom.

„*Teplo môjho slnka dopadalo na mňa, ale nehrialo blahodarne. Jeho žiaru strebávalo sklo a ja som celý čas sedel v tieni.*“

Cítíme, že každá z jeho postáv bude skôr či neskôr konfrontovaná s výsledkami svojho vnútorného potláčania.

Svet metafyzických hodnôt je však skutočnejší ako prirodzený svet javov.

Ján Motulko k nám prehovára z potreby srdca.

V jeho novelách sú ženy sociálnym a duševným svedomím ľudského spolunažívania. Úspešne ich povystrihoval zo sveta falošných obrázkov. V hĺbkach najrôznejších závislostí možno nájsť aj odkazy na márne či nepodarené pokusy mužov nájsť vlastnú životnú cestu „*Teraz, keď na ňu myslím, neviem sa presne rozpamätať, ako vyzerala. V mojich predstavách celkom stratila formy a rozplynula sa v ľahkú hmlu.*“

ZVOD A Z RODU PASTIEROV

Život je cesta, na ktorej hľadáme samých seba. Tak je to aj s Karolom

Antikvariát

v novele *Zvod*. Jeho konanie vo vzťahu k ženám často ochromovali rozpaky. Paradoxne mu zachránili život, keď z pazúrov smrti unikol pred šílenstvom nešťastného života Anity.

Človek je bohatý podľa toho, koľko vecí si môže dovoliť stratiť. Giovanna a Giulio v novele *Z rodu pastierov* nemajú nič, okrem svojich životov. Na priek tomu ich autor vykreslil ako oslavu ľudskej spolupatričnosti. Škaredá, na okraj spoločnosti vrhnutá Giovanna, sa po rozhodnutí žiť z Giuliom, stáva čoraz krajšou. Splodením syna obaja opekneli vo svojom čírom ľudstve.

BREMENO

V próze *Bremeno* rozpitval autor naturalizmus talianskeho vidieckeho prostredia, kde je život poznačený vojnou, redukovaný na boj o holé prežitie. Názorne ukazuje, že v prostredí bez civilizácie, sa umiera bez akejkoľvek nádeje. Márný je boj človeka so šialeným výťahom nepoddajných síl. Hoci jeho literárne postavy nekladú žiadne otázky, zreteľne v nich cítime tú najnaliehavejšiu z nich: Koľkými zúfalými situáciami treba ešte prejsť, kým sa prihodí niečo pozitívne?

DOTYK DUŠÍ SA NIKDY NESTRÁCA

Ján Motulko nám svojou tvorbou dokázal, že sa nebál byť otvorený akejkoľvek skúsenosti. Na tejto ceste je však dôležité prekonať predsudky, spoznať ľudskú zaostalosť a presne diagnostikovať nevedomosť, jej vývoj a príčiny. Odkazuje nám, že len tak sa možno dožiť intenzívneho všelidského cítenia, spolupatričnosti, naplnenia a napokon aj šťastia.

„*Bola mi tak blízka a taká telesná, že ráno, keď som sa zobudil, naozaj som cítil v izbe vôňu po jej vlasoch,*“ píše vo svojej knihe. Veríme mu. Dotyk duší, ktoré sa stretli v množstve meniacich sa tvarov, sa totiž nestráca nikdy.

Ján Motulko, verný kresťanskému humanizmu, nám odkazuje dôležitý fakt. Keď človek chýba sám sebe, chýba mu všetko. Autor jeho formátu si to môže dovoliť. Vo svojej tvorbe sa nás dokonale a nezabudnuteľne zmocnil svojimi myšlienkami a slovami.

ALEXANDER SOTNÍK

Ján Motulko / Z ohňa a krvi, Trnava, Spolok svätého Vojtecha, 1948

Jubilant páter Labo

Dňa 1. marca 2014 oslávil 45. výročie svojej kňazskej vysviacky známy slovenský jezuita, spisovateľ a kazateľ páter ŠEBASTIÁN LABO, SJ.

Snímka: Pavol Demeš

Páter Labo sa narodil 19. júna 1931 vo Valaskej Belej (okres Prievidza). Študoval na slávnom slovenskom gymnáziu v Kláštore pod Znievom, kde v roku 1951 zmaturoval. Na Slovenskej univerzite v Bratislave študoval archívniectvo a historické vedy. V rokoch 1956-1963 pracoval v Bratislave v Štátnom slovenskom ústrednom archíve.

Keď v ňom dozrela túžba stať sa

kňazom, kvôli jej splneniu musel emigrovať. Paradoxne vycestoval cez Sovietsky zväz, čím vtedajších mocipánov značne zmiatol. V jeseni roku 1963 sa vylodil v sicílskom Palerme.

V Ríme na Pápežskej Lateránskej univerzite študoval filozofiu a teológiu a dňa 1. marca

1969 ho biskup Pavol Hnilica, SJ, vysvätil za kňaza. Mladý a plný elánu potom vstúpil k jezuitom a stal sa blízkym spolupracovníkom biskupa P. Hnilicu v jeho diele *Pro fratribus* pre pomoc prenasledovaným kresťanom v komunistických krajinách.

V roku 1971 v nemeckom Koblenzi (tam bola komunita jezuitov) začal vydávať časopis *Pro fratribus - Stimme der schweigenden Kirche*.

Na literárnom poli sa stal známym svojou knihou *Zabijem pastiera*, ktorá vyšla najprv po nemecky (*Das Attentat auf dem Papst*) v roku 1982, a po tom neskôr aj v ďalších siedmich jazykoch. Popri vyše tridsaťročnej redaktorskej práci a rozsiahlej kazateľskej činnosti v Nemecku, Rakúsku, Taliansku, Švajčiarsku a Luxembursku, kde sa prihovril bezmála miliónu veriacich, je autorom dvadsiatky kníh, najmä o apoštolských cestách pápeža blahoslaveného (od 27. apríla 2014 svätého) Jána Pavla II., ale aj dva zväzky o cestách pápeža Benedikta XVI. Je čestným doktorom Trnavskej univerzity a laureátom štátneho vyznamenania Pribinov kríž, ktoré mu udelil prezident Ivan Gašparovič.

Páter Šebastián Labo, SJ, v súčasnosti žije v Ivanke pri Dunaji v Senioráte Spoločnosti Ježišovej.

K vzácnemu jubileu blahoželal pátrovi Labovi aj apoštolský nuncius na Slovensku Mons. Mario Giordana (na snímke).

Do ďalších rokov života mu želáme veľa Božieho požehnania, zdravia a dobré pero, aby sme si ešte mohli prečítať nejakú jeho knihu.

JÁN KOŠIAR

Trnavský samosprávny kraj

Západoslovenské múzeum v Trnave

Vás pozývajú na výstavu

RENESANCIA

v knižnej kultúre

1. 4. 2014 - 30. 11. 2014

Západoslovenské múzeum v Trnave

Múzeum knižnej kultúry

Námestie sv. Mikuláša 10

www.zsmuzeum.sk

Výstava pozostáva z historických tlačí 16. storočia a ukážok renesančných knižných väzieb, ktoré sú doplnené kópiami grafík a sprievodnými textami približujúcimi toto zaujímavé a kultúrne bohaté obdobie dejín dnešného Slovenska i Trnavy.

Súčasťou výstavy je aj portrét Jána Sambuca (1531 - 1584), trnavského rodáka, humanistickej osobnosti európskeho významu, zakladateľa cisárskej dvorskej knižnice vo Viedni, profesora bolonskej univerzity a dvorného historika Ferdinanda I. Tento rok si pripomíname 430. výročie úmrtia tohto významného uhorského humanistického vzdelanca.

**Mat'
posledných
päť dolárov,
tri dám
do reklamy**

Henry Ford

**Mat' posledné
peniaze,
objednám si**

VOX

Predplatné aj zadarmo!!!

**Ak si zakúpite zájazd
od ktorejkoľvek slovenskej cestovnej kancelárie
a uhradíte ho za nezmenenú cenu
cez Cestovnú kanceláriu Desirea,
získate celoročné predplatné
časopisu **VOX** zadarmo.**

Pri platbe stačí uviesť, že máte záujem aj o VOX

Desirea, s. r. o.
Háľková 1, 831 03 Bratislava

www.desirea.sk
www.edovolenky.sk
www.dobredovolenky.sk

mobil : +421 904 881 999
tel. /fax: +421 2 44 888 999
info@desirea.sk

**Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre**

VOX

**Celý ročník
si môžete objednať**

kedykoľvek v priebehu roka.

Neprídete tak nielen o jednotlivé čísla, ale ani o prílohy.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

**Pozor! Zmena čísla bankového konta:
SK20 0200 0000 0075 1694 9112**

**Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby
uved'te
priezvisko a adresu**

VOX

**Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre**

Vydáva Občianske združenie

Vox In Deserto

Sídlo OZ ViD a adresa redakcie:

Dvojkřížna 4, 821 07 Bratislava

ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.

Predplatné si je možné objednať
e-mailom alebo telefonicky:

vox@prikryl.sk

+421 915 793 811

Číslo bankového konta:

IBAN: SK20 0200 0000 0075 1694 9112

BIC: SUBASKBX

Šéfredaktor: Pavol Prikryl

tel. +421 915 793 811,

e-mail: vox@prikryl.sk,

prikryl62@gmail.com